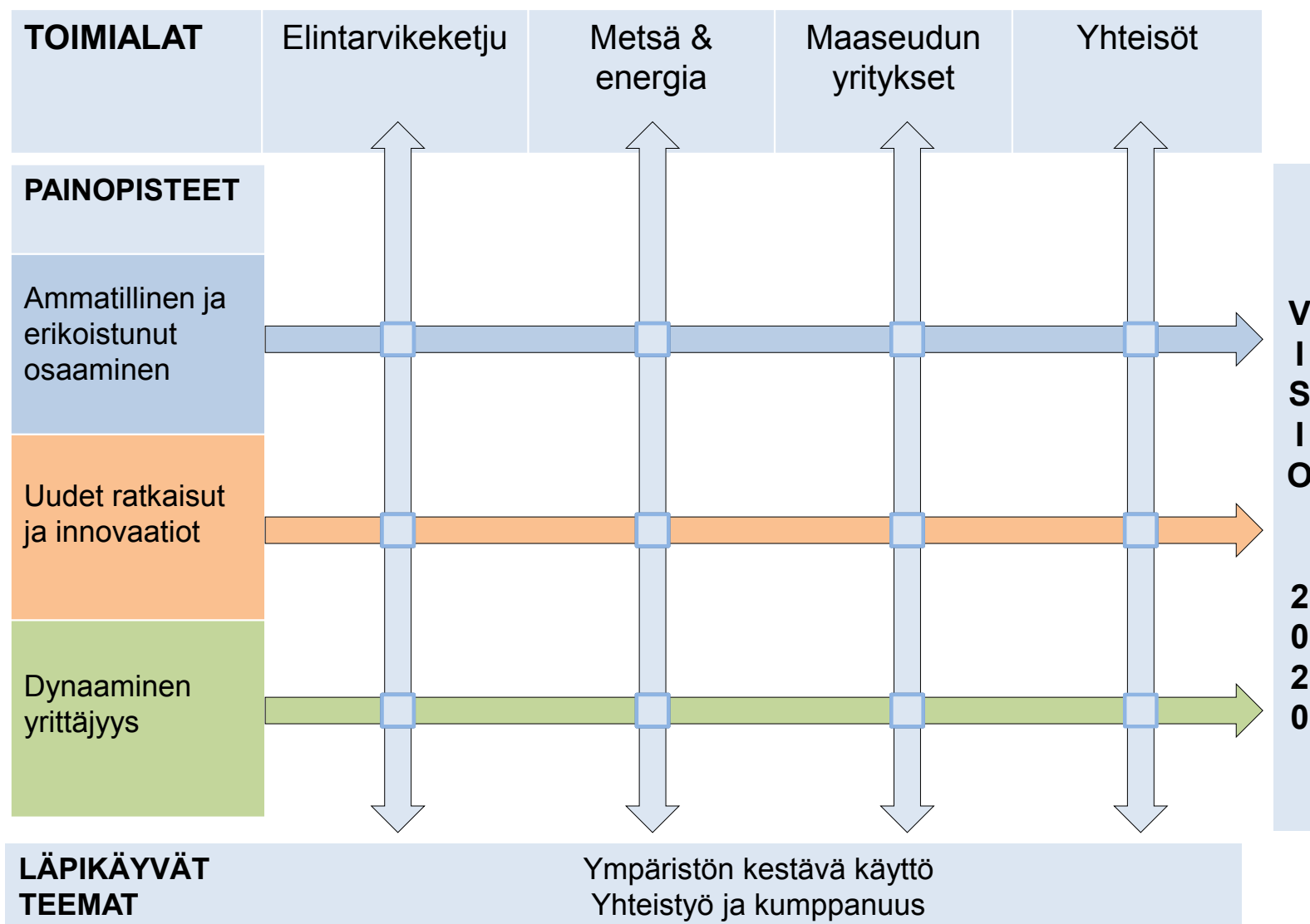

Satakunnan alueellinen maaseudun kehittämisstrategia 2014-2020

Satakunnan alueellinen maaseudun kehittämisstrategia 2014–2020

Sisällysluettelo:

1. Satakunta maakuntana	3
2. Maaseutuelinkeinojen ja kehittämistyön nykytila	4
3. Arvio kuluvaan ohjelmakauden toiminnasta	12
4. Nykytilan analyysi SWOT	14
5. Strategiset painopisteet, toimenpiteet ja tavoitteet sekä mittarit	15
6. Strategian rahoitus	24
7. Valintakriteerit ja aluerajaukset	25
8. Läpileikkaavat teemat	25
9. Alueen ohjelmien yhteensovitus ja työnjako	26
10. Strategian alueellinen valmistelu	28
11. Alueellinen toimeenpano	29

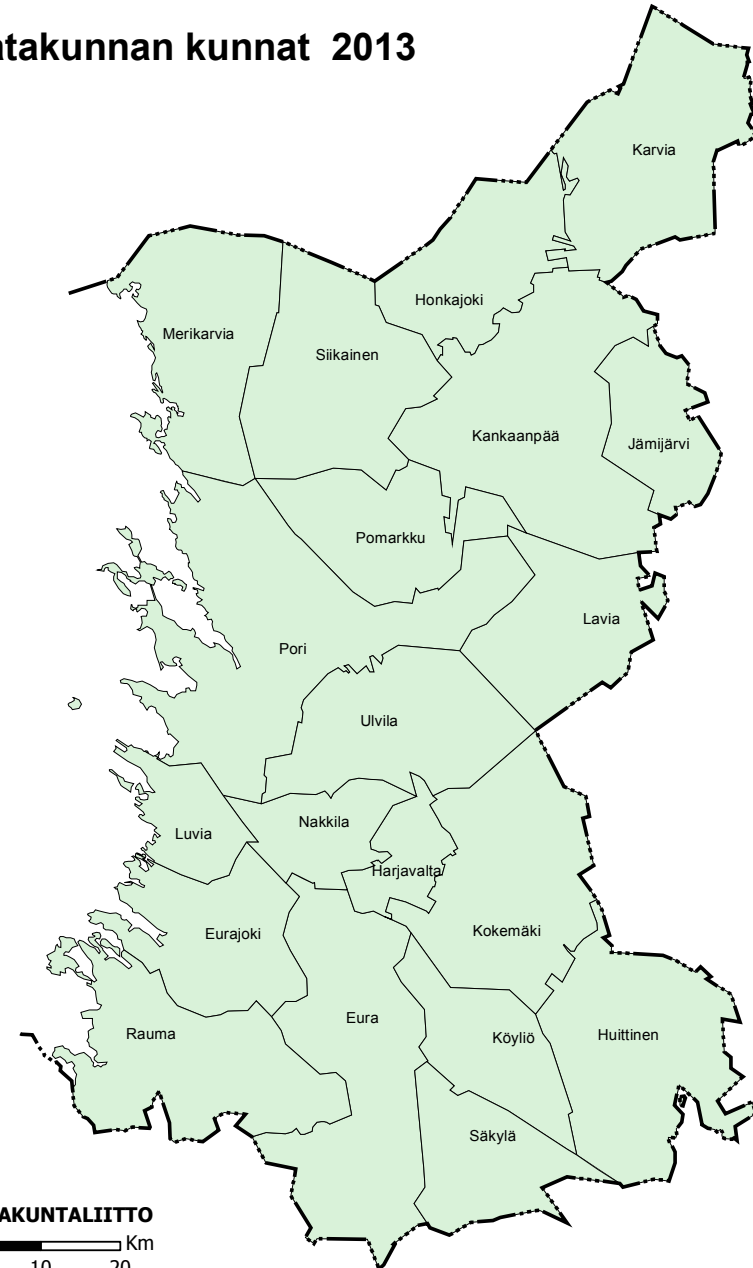
1 Satakunta maakuntana

Satakunta on Suomen seitsemänneksi suurin maakunta. Asukkaita on noin 227 000 ja pinta-alaa hieman alle 12 000 km², josta maapinta-alaa on noin 8 000 km². Pinta-alasta metsää on noin 5 600 km² ja peltoa 1 450 km². Asukkaita neliökilometriä kohden on 29 koko maan keskiarvon ollessa 17. Maakunta jakaantuu Pohjois-Satakunnan, Porin sekä Rauman seutukuntiin ja itsenäisiä kuntia on 21 (vuonna 2012).

Satakunta on elinkeinorakenteeltaan yhä hyvin teollisuusvaltainen ja toimialoista liikevaihdoltaan suurimpia ovat teknologiateollisuus, tukku- ja vähittäiskauppa sekä metallien jalostus. Teollisuuden toimialarakenne on Suomen monipuolisimpia. Yrityksiä on yhteensä noin 14 600.

Satakunnan kunnat 2013

SATAKUNTALIITTO

0 10 20 Km

1.1.2013 / VSi

2 Maaseutuelinkeinojen ja kehittämistyön nykytila

2.1 Alkutuotanto

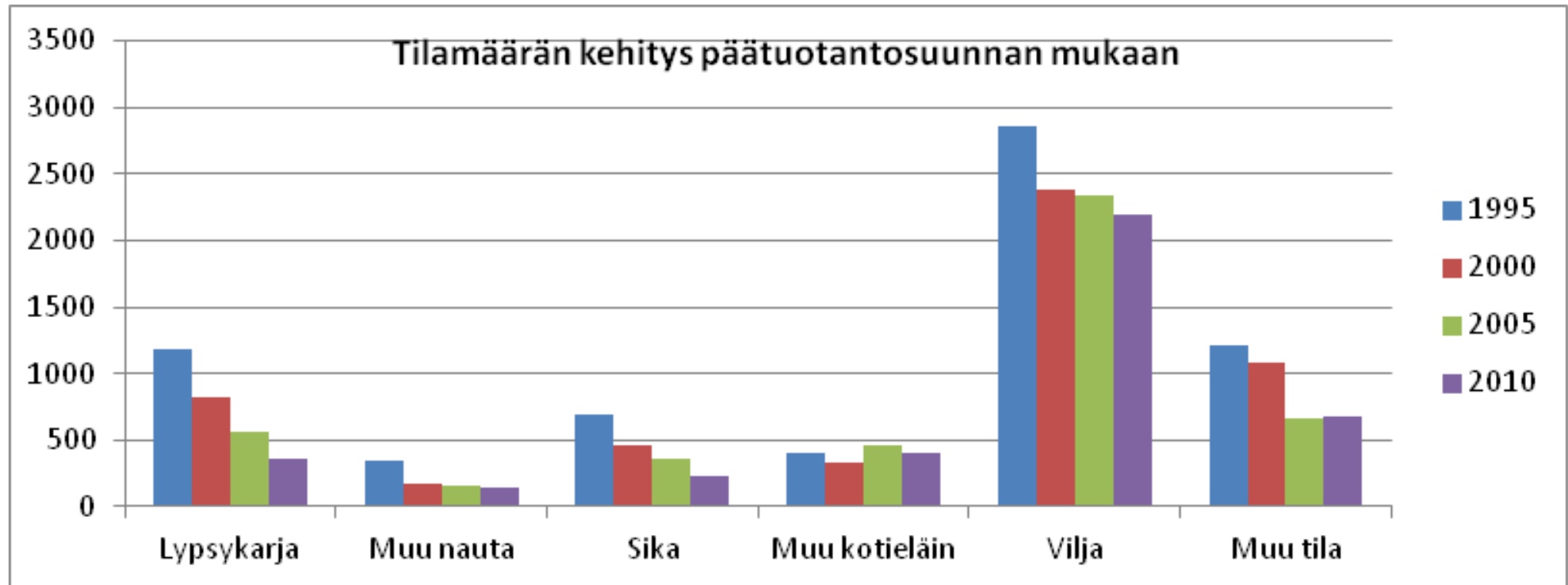
Toimintaympäristön haasteet ovat kasvaneet nopeasti aiheuttaen monia muutoksia ja muun muassa eläinten hyvinvointiin liittyvistä vaatimuksista johtuen monet tilat ovat lopettaneet kotieläintuotannon (esimerkiksi kanojen häkkivaatimukset). Kannattavuuden heikkeneminen on vaikuttanut monen tilan tuotannon lopettamiseen ja erityisesti sikatiloilla lievästä yliuotannosta on ajautettu jo alle omavaraisuuden. Tuotantosuuntaukohtaiset erot ovat kuitenkin suuret ja parhaiten Satakunnassa ovat pärjänneet maito- ja broilertilat sekä kasvihuoneviljely. Vuonna 2011 investointien määrä väheni merkittävästi ja Satakunta menetti suhteellista osuuttaan koko maan investointien määrässä. Suurella osalla tiloista on maatalouden tulojen lisäksi pyritty löytämään sivuansioita.

Tilalukumäärän ja tuotannon kehittyminen

Satakunnan ELY-keskuksen alueella oli 6 699 maatilaa vuonna 1995. Vuoteen 2010 tilojen lukumäärä oli pudonnut 40 %, kun vastaavassa ajassa koko maan maatilojen lukumäärä oli vähentynyt 37,3 %. Eniten ovat vähentyneet lypsykarjatilojen (69,1 %) sekä sikatilojen (67,8 %) määrät.

Tilalukumäärän laskusta huolimatta erityisesti sianlihan tuotantomäärät ovat kasvaneet samalla ajanjaksolla. Vuonna 2010 sianlihaa tuotettiin 20,7 milj. kg, mikä on runsas 10 % koko maan tuotantomäärästä. Siipikarjanlihaa Satakunnan tilat tuottivat 26,6 milj.kg, mikä vastaa 27,6 % valtakunnan tuotannosta. Vuosittainen maidontuotanto on pysynyt ennallaan n. 60 milj.litrassa huolimatta tilojen määrän vähenemisestä. Tilojen keskikoko on kasvanut ja samalla myös keskituotos kohonnut.

Kasvihuoneviljelijöiden määrä on myös vähentynyt, mutta viljelypinta-ala ja yritysten keskikoko ovat kasvaneet edellisvuosiin verrattuina. Kasvihuoneissa viljeltiin vihanneksista eniten tomaattia, jonka satomäärä oli runsas 6 % koko maan tuotannosta. Kasvihuonekurkkua kasvatti 14 yritystä, paprikaa ja porkkanaa viisi ja ruokasipulia 6 yritystä. Päinvastoin kuin koko maassa, paprikan kasvattaja- ja tuotantomäärät lisääntyivät Satakunnassa. Myös ruokasipulin tuottajia tuli lisää ja kaksi yritystä aloitti rapean keräsalaatin viljelyn. Ruukkuvihannesten tuotantomäärän osuus koko maan ruukkuvihannestuotannosta oli vajaat 13 %.

Lähde: MMM:n tietopalvelukeskus (TIKE)/TNS Gallup

Pellonkäyttö ja tilakoko

Peltopinta-ala oli 145 360 hehtaaria, josta vuokrapellon määrä 54 100 hehtaaria (v. 2010). Kymmenessä vuodessa keskikoko on kasvanut 5,6 hehtaaria. Peltopinta-alasta 45 % oli rehuviljalla, nurmella 15 % ja kesannolla 11 %. Leipäviljan osuus oli 11 %. Öljykasvien viljelyala oli 6 %, sokerijuurikkaan 4 %, tärkkelysperunan 2 %, avomaan vihannesten 2 % sekä muun perunan 1 % koko viljelyalasta.

Satakunnan maataloista 76 % oli kooltaan alle 50 hehtaaria, kun koko maan vastaava luku oli 83 %. Yli sadan hehtaarin tiloja oli 6 % ja alle viiden hehtaarin 7 %. Maatilojen keskimääräinen pinta-ala oli 36,2 hehtaaria, mikä on 15,6 hehtaaria enemmän kuin vuonna 1995. Kasvihuoneiden keskikoko oli 2 784 m² ja kasvihuoneviljelyn pinta-ala oli noin 7 % koko maan kasvihuonealasta (v. 2011).

Maatilat omistavat alueen metsistä 150 030 ha, mikä on vajaa kolmannes Satakunnan metsäpinta-alasta. Maatilojen metsäalan koko on keskimäärin 41,4 hehtaaria.

Luonnonmukaisen tuotannon valvontaan kuuluvia maatiloja oli vuoden 2010 lopussa yhteensä 151. Luomuviljelyyn pellon osuus oli 4,2 % koko peltoalasta ja tilojen peltoalan keskikoko oli 40,1 hehtaaria. Luonnonmukaisessa eläintuotannossa olevia maatiloja oli 15, joka on valtakunnan toiseksi pienin lukumäärä.

Viljelijöiden taustatiedot ja maatilojen rahavirrat

Ensisijaisten viljelijöiden keski-ikä oli Satakunnassa 51,3 vuotta, kun koko maan vastaava luku oli 50,4 vuotta. Satakunnan viljelijöistä 63 %:lla oli käytännön työkokemus ja 28 %:lla alempiasteinen koulutus. Koko maan vastaavat luvut olivat 56 % ja 35 %. Ylempiasteinen koulutus oli yhtä suurella osalla kuin maassa keskimäärin.

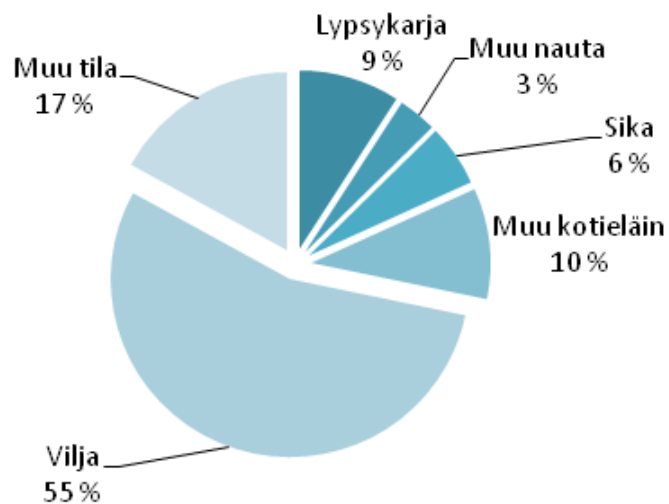
Satakunnan ELY-keskuksen alueella maatilojen rahavirroista koostuvat tulot olivat 428 M€ vuonna 2010. Tästä summasta myyntituloja oli 165 milj. € (38,6 %), maataloustukea 113 milj. € (26,4 %), metsätuloja 24 milj. € (5,7 %) ja sivuansiotuloja 126 milj. € (29,4 %). Tilakohtainen rahavirta on lähes kaksinkertaistunut viidessätoista vuodessa 106 581 euroon. Koko maassa tilaa kohti laskettu rahavirta oli 99 854 euroa. Satakunnan ELY-keskuksen alueella maataloille myönnettyjen investointi- ja rahoitustukien keskikoko oli 46 900 € vuonna 2010, mikä on toiseksi suurin valtakunnassa.

Perusmaatalouden lisäksi tiloilla harjoitetaan entistä enemmän muuta yritystoimintaa, joista merkittävimpana toimialana on koneurakointi. Vuodessa monialaisten tilojen määrä on lisääntynyt kuitenkin ainoastaan kahdella prosentilla. Yritystoimintaa harjoitettiin 27 %:lla maataloista, kun koko maan tiloista yritystoimintaa oli 31 %:lla.

Kehitysnäkymät

Maatalouden rakennekehitys on tapahtunut tähän asti hyvin hallitusti ja siihen on sopeuduttu hyvin, mutta muutos tulee jatkumaan vähintäänkin entisellä nopeudella. EU:n maatalouspolitiikan muutoksilla ja koko maakunnan kattavalla kansallisella tuella on jatkossakin merkittävä vaikutus maatilojen toimintaan. Tulevaisuudessa tilojen pitää löytää yhdessä koko elintarvikeketjun kanssa keinot selviytyä ja toimia kannattavasti. Monet tekijät puhuvat kuitenkin kotimaisen ruuan puolesta. Tarvitaan lähiruokaa ja luomua sekä ympäristön ja eläinten hyvinvoinnin huomioon ottavaa tuotantoa, joista voidaan olla riittävän vakuuttuneita vain, kun ne on tuotettu kotimaassa.

Maatilojen jakautuminen päätuotantosuunnan mukaan 2010

Lähde: MMM:n tietopalvelukeskus (TIKE)/TNS Gallup

2.2 Elintarvikeala

Satakunta on elintarvikealalla Suomen johtavia maakuntia. Elintarviketeollisuuden kokonaisliikevaihto on noin 541 M€, joka vastaa 8 % Satakunnan liikevaihdosta. Sopimustuotantoon pohjautuvan suurteollisuuden tuotantomäärät ovat viime vuosina pysyneet ennallaan tai kasvaneet lievästi. Kasvuvauhdin hidastumiseen on vaikuttanut muun muassa kaupan lisääntynyt elintarvikkeiden tuonti erityisesti niiden omilla Private Label –tuotemerkeillä. Keskisuuret jalostusyrietykset ovat investoineet ja kasvattaneet voimakkaasti liikevaihtoaan ja osasta yrityksiä on tullut myös valtakunnallisesti vahvoja toimijoita. Näiden yritysten raaka-aineen hankinta on varmistettu erilaisilla kumppanuus- ja sopimussuhteilla. Lähiruuan kysyntä luo merkittävää kasvupotentiaalia pienemmille jalostusyrietyksille. Luomujalosteille löytyisi myös markkinoita, mutta Satakunnassa on hyvin vähän omaa luomuraaka-aineen tuotantoa.

Yritysrakenne

Satakunnassa on kaikkiaan 207 elintarvikealan yritystä (Taulukko 1. Ruoka-Suomen yritystilasto, 2011). Yrityksistä 11 on yli 50 hlöä työllistäviä ja 167 alle 5 hlöä työllistäviä. Taulukossa 1 on myös kuvattu yritysmäärän muutos verrattuna edellisen ohjelmakauden loppuun (v.2006). Yritysten määrä on voimakkaimmin kasvanut leipomo- ja kalanjalostussektoreilla. Leipomoiden määrän kasvu johtuu meneillään olevasta lähiruokatrendistä sekä siitä, että isot leipomot ovat sulkeneet alueyksiköitään. Uhkana on kuitenkin kuluttajille marketeissa lämmitettävien puolivalmisteiden tuonti esimerkiksi Baltian maista.

TOIMIALA 2011	Henkilösuuruus luokka					2011	2006	Muutos
	<5	5 - 9	10 - 19	20 - 49	> 50	Yht.	Yht.	Yht.
Teurastus ja lihanjalostus	23	2	0	1	5	31	49	-18
Kalanjalostus	34	3	0	1	0	38	26	+18
Vihannesten, marjojen ja hedelmien jalostus	25	5	4	1	2	37	42	-5
Maidon jatkojalostus	4	0	0	1	0	5	3	+2
Viljatuotteiden jalostus	5	0	0	2	0	7	15	-8
Leipomotoiminta	56	5	2	1	3	67	47	+20
Juomien valmistus	2	0	0	0	0	2	4	-2
Muiden elintarvikkeiden jalostus	18	1	0	0	1	20	18	+2
Yhteensä	167	16	6	7	11	207	204	+3

Taulukko 1. Satakunnan elintarvikeyritykset. Ruoka-Suomen yritystilasto, 2011 ja 2006

Kalanjalostusyrietysten määrän kasvu perustuu norjalaisen kasvatetun merilohen alhaiseen hintaan. Eniten vähenemistä on ollut lihasektorin yrityksissä, mikä johtuu suurelta osin vuonna 2006 uudistetusta elintarvikelaista ja sitä seuranneista kansallisista asetuksista.

Kehitysnäkymät

Suurteollisuudessa suurin kasvupotentiaali kohdistuu broileriin ja myös kalkkunaan, jonka tuotekehitykseen ja tuotekehitykseen tarvitaan nykyistä suurempaa panostusta. Sokerin ja tärkkelysperunan osalta kasvunäkymät ovat stabiilit, joskin luomutuotteet luovat uutta kasvupotentiaalia. Sokerintuotannon merkittävänä uhkatekijänä ovat EU-päätökset sekä viljelijöiden väheneminen. Avomaan vihannesten jalostukseen on olemassa lievät kasvuodotukset, mutta uhkana ovat kaupparyhmiä Private Label –tuonti sekä CAP-uudistuksen tukiratkaisut.

Keskisuudessa teollisuudessa lihateollisuus on onnistunut luomaan jatkuvasti uudistuvia ja kilpailijoista erottuvia tuotteita kuluttajalle ja kaupalle. Kotimaisen raaka-aineen saanti on sidottu isoihin teurastamoihin ja tiukkoihin sopimuksiin. Tuonin määrä kasvaa erityisesti sian ja naudanlihan osalta ja esimerkiksi pihvikarjan tuotanto Suomessa ei riitä vastaamaan kysyntään.

Kalanjalostuksessa on merkittävää kasvupotentiaalia, mutta riippuvuutta Norjan lohen hinnasta ja saatavuudesta tulisi vähentää panostamalla kotimaisen kalan saatavuuteen ja järvikalojen tehokkaampaan hyödynnettävyyteen. Silakkasaaliistakin pääosa menee vientiin.

Keskisuurissa leipomoissa kehitysnäkymät ovat melko vakaat ja uusia liiketoimintamahdollisuuksia tulee muun muassa gluteenittomien, puhdaskauratuotteiden sekä muiden erikoistuot-

teiden valmistuksesta. Meijerialalla on profiloiduttu paikallisen maidontuotannon mukaiseen lähiruokatuotantoon sekä pidemmälle jalostettuihin erikoistuotteisiin.

Pienemmissä yrityksissä kasvumahdollisuuksia tuovat niin ikään kalan- ja lihanjalostus, mutta ongelmana on usein raaka-aineen saanti. Markkinoilla on mahdollisuuksia pienille silakan sekä järvikalalan jalostajille. Liha-alan raaka-aineen saatavuutta helpottaisi uusien teurastamojen perustaminen. Luomu tuo uusia mahdollisuuksia myös siipikarjasektorille, mutta kasvu vaatii teurastusyksiköiden lupamäärän kasvattamista pienteurastamoille.

Vihannesten jalostuksessa on potentiaalia pienille HoReCa –sektorin toimijoille sekä myös luomutuotteille. Pienien leipomojen hyviä kehitysnäkymiä tukevat lähiruokabuumi, tuoreus ja erityisesti maun korostuminen tulevaisuuden menestystekijänä. Marjanjalostuksessa kasvupotentiaali on kohtalaista erikoisjalosteille, jossa maakunnassa on jo olemassa olevaa vahvaa kehitystoimintaa.

Yleisiä kehitystrendejä elintarvikeketjun kehittämisessä ovat vastuullisuuden korostuminen koko ruokaketjussa, mahdollisuus tuotteen jäljitettävyyteen aina tuotantotilalle asti sekä puhtaus ja korkea laatu koko tuotantoketjussa. Erikoiskauppojen ja –ravintoloiden (luomu ja lähiruoka) määrä kasvaa ja luomutuotteiden kysyntä kasvaa. Alan kehittämisessä huolestuttaa erityisesti pula ammattitaitoisesta ja motivoituneesta työvoimasta sekä kaupan vaikutusvallasta tulevaisuudessa.

2.3 Metsätalous

Metsätalouden maata on 563 900 ha, eli 71 % maakunnan maapinta-alasta. Metsämaata on 517 200 ha. Yksityiset omistavat metsistä 76 %, kunnat ja seurakunnat 7 %, yhtiöt 10 % ja valtio 7 %. Metsänomistajia on 21 000 kpl. Puuston tilavuus on 72 milj. m³ ja metsämaalla puustoa on keskimäärin 139 m³/ha. Puustosta mäntyä on 44 %, kuusta 37 % ja lehtipuita 19 %. Puuston vuotuinen kasvu on 3,3 milj. m³ eli 6,3 m³ metsämaan hehtaarilla. Soita on metsätalouden maasta 27 %, ja niistä on ojitettu kolme neljännessä. Ojitus on nykyisin kokonaan kunnostusojitusta.

Metsä- ja kitumaasta on suojeltu 3 % tiukasti tai varovaiset hakkuut mahdollistaen. Lisäksi tehokkaan metsätalouden ulkopuolella arvioidaan eri syistä olevan viidennes metsistä. Metsiä suojellaan pääosin vapaaehtoisesti METSO-ohjelman mukaisesti. Talousmetsien luonnonhoitotoimilla on onnistuttu hidastamaan metsien monimuotoisuuden heikkenemistä. Luontokohteet olivat säilyneet hakkuissa hyvin. Kuollutta puuta on metsissä 2 m³/ha. Lounais-Suomen metsien terveys on hyvä ja ilmansaasteiden vaikutus on vähentynyt, mutta kuusen tyvilahon ja hirvieläinten aiheuttamat tuhot ovat merkittäviä.

Hakkuumäärä on ollut viime vuosina keskimäärin 2 milj. m³, mikä on 80 % tavoitteesta. Eniten hakkaamatta on jäänyt mäntykuitua. Taimikonhoitoa ja nuoren metsän kunnostusta on viime vuosina tehty 90 % tavoitteesta. Kunnostusojitustavoitteesta on tehty vain 60 %. Metsäteitä on rakennettu 90 % tavoitteesta, ja valtaosa työstä on metsäteiden kunnostusta. Kantorahatulot toteutuneista hakkuista ovat olleet vuosina 2006 – 2010 keskimäärin 60 milj. €/v. Metsänhoito- ja perusparannustöihin sijoitettiin noin 10 % saadusta kantorahatulosta. Vuonna 2011 alueen teollisuuden puunkäyttö oli 5,5 milj. m³ ja teollisuus sai kolmanneksen käyttämästään puusta omasta maakunnasta.

Kehitysnäkymiä

Satakunnan metsätalouden vahvuutena ovat hyväkasvuiset metsät, joita hyödynnetään ja hoidetaan lähes tavoitteiden mukaisesti. Kuitenkin hakkuita ja kunnostusojitusta on tarpeen lisätä. Satakunnan metsäteollisuuden puunkäyttö on lähes kolminkertainen hakkuisiin verrattuna ja se on säilynyt ennallaan viime vuosina. Puuenergian lisääntyvä käyttö luo uusia mahdollisuuksia hakkuiden lisäämiselle.

Metsänomistajien neuvontaa ja palveluita ollaan siirtämässä verkkoon ja myös metsävaratiedon keruussa on siirrytty uuteen tekniikkaan, joka mahdollistaa entistä ajantasaisemman metsätiedon jakelun metsänomistajille ja toimijoille. Muutokset myös luovat uusia kasvumahdollisuuksia metsäpalvelu yrityksille.

Työvoimaa on metsäalalle ollut toistaiseksi tarjolla riittävästi, mutta jatkossa ulkomaisen työvoiman määrä tulee lisääntymään.

2.4 Bioenergia

Energian kokonaistuotanto Satakunnassa oli 28 300 GWh vuonna 2007, josta uusiutuvan energian osuus oli 22 %. Satakunta on energiantuotantomaakunta, joten tuotantomääriä tulee verrata myös energiankulutukseen. Energian kulutus oli 16 600 GWh (v. 2007). Kasvihuonepäästöt maakunnassa ovat noin 4 milj. tonnin vuositasolla. Energian tuotannon hiilidioksidipäästöt ovat 3,9 milj. tonnia ja kulutusperusteiset hiilidioksidipäästöt noin 2,4 milj. tonnia vuodessa.

Satakunnan bioenergia-alan tavoitetilana on täyttää kansallisen tason tavoitteet, jonka mukaan vuonna 2020 kulutetusta energiasta 38 % on tuotettu uusiutuvalla energialla. Maakunnan energiankäytössä tavoitteena on tehokkuus ja energian säästö, energiansaannin häiriöttömyys sekä kestävä kehitys mukainen toiminta. Pitkän aikavälin tavoitteena on hiilineutraali maakunta. Puuenergian käyttö Satakunnassa on kokonaisuudessaan 2 300 GWh (v. 2011). Tästä 1 600 GWh on metsäteollisuuden sivutuotteita ja 700 GWh suoraan metsästä saatavaa metsähaketta. Lämpöyrittäjien ja osuuskuntien hoitamia lämmityskohteita on noin 40 kpl.

Energiapuun korjuusta ei ole saatavissa tarkkoja tilastotietoja. Koska Satakuntaan tuodaan runsaasti puuta, arvioidaan, että myös energiapuusta kolmannes on peräisin maakunnan ulkopuolelta. Maakunnan metsäenergiapotentiaali maksimissaan on 3 110 GWh.

Turve on maakunnassa merkittävä paikallinen energianlähde. Alueen energian tuotannossa turpeen osuus on 3 %, joka vastaa energiana 850 GWh.

Kehitysnäkymiä

Tavoitteet ovat haastavia, koska maakunnalliset teknis-taloudelliset potentiaalit ovat laskennallisia huomattavasti alhaisemmat. Potentiaali kuitenkin voisi mahdollistaa tavoitteiden saavuttamisen. Suurena haasteena on kuitenkin kulutuksen leikkaaminen.

Pellolla tuotettavan energian potentiaali on 287 GWh ja biokaasua voidaan hyödyntää 11 GWh edestä. Lantabioenergian potentiaalia maakunnassa on arvioitu olevan 142 GWh edestä. Jätteen osalta ensisijaisena tavoitteena Satakunnassa on vähentää syntyvien jätteen määrää ja kierrättää raaka-ainetta, mutta jos nämä vaihtoehdot eivät tule kysymykseen, jätteitä voitaisiin hyödyntää energian tuotannossa arviolta 1 370 GWh.

Uusiutuvan energian lisäämistavoitteiden määrittämisessä tulisi huomioida aina myös teollisuuden ja erityisesti metsäteollisuuden kilpailukyvyyn turvaaminen. Suurimmat lisäyspotentiaalit maakunnasta löytyvät metsähakkeen, kierrätyspolttoaineiden ja peltoenergian hyödyntämisen lisäämisessä. Tämä edellyttää vahvaa panostusta mm. kierrätyspolttoaineen valmistukseen, oljen käytön lisäämiseen sekä pajuenergiapeltujen (erityisesti kesannot ja joutomaat) ja koko

korjuuketjun kehittämiseen. Metsähakkeen käytön lisääntyessä osa kuitupuusta ohjautuu energiakäyttöön. Metsähakkeen käytön lisäys edellyttää vakaata valtion tukipolitiikkaa.

Rakennettavista tuulivoimaloista saadaan vuokra- ja urakointituloja sekä uusia tieyhteyksiä maaseudulle. Toisaalta ne vähentävät metsäpinta-alaa ja aiheuttavat maisemahaittoja. Tavoitteena on lisätä maakunnan tuulivoimatuotantoa nykyisestä noin 0,035 TWh:ista kahteen TWh:iin vuoteen 2020 mennessä.

2.5 Maaseudun yritykset

Mikroyritykset työllistävät Satakunnassa yhä suuremman osan työvoimasta. Monet suuret yritykset ovat keskittyneet ydintoimintoihinsa ja ulkoistaneet mm. huolto- ja korjaustoimintojaan. Satakunta on teollisuusmaakunta, mikä näkyy runsaina alihankintaverkostoina. Varsinkin metalliteollisuus, kuten laivanrakennus, on kärsinyt viime vuosina voimakkaista suhdannevaihteluista, mikä näkyy myös metallialan mikroyrityksissä. Vakavaraiset mikroyritykset ovat käyttäneet hiljaisemman ajan työntekijöiden kouluttamisen sekä tuotantotilojen ja – koneiden uusimiseen, mutta monelle yritykselle lama on ollut myös kohtalokas. Ongelmia uuteen kasvuun pääsille tuo myös työvoimapula, joka osin johtuu suhdanneherkän alan epähoukuttelevasta maineesta. Kuluvan ohjelmakauden alkupuolella rahoitettujen hoivapalveluiden rakennushankkeiden pois linjaaminen rauhoitti hoiva-alan investointeja, mikä oli hyvä asia ajatellen kuntien nykyisiä kilpailutuksia. Palvelusetelimallin leviäminen tulee vaikuttamaan hoiva-alaan, sillä vuosien 2011- 2012 aikana monet kunnat ja kuntayhtymät ottivat palvelusetelit käyttöön.

Nousevia aloja ovat viime aikoina olleet ammattimainen hevostalous, monimuotoinen energian tuotanto ja siihen liittyvä tekniikka sekä kierrätys ja jätteenkäsittely. Lähi- ja luomuruokabuumi ei ole vielä yritystasolla juurikaan näkynyt.

Maaseutumatkailu on Satakunnassa kehittynyt hitaasti, mutta vakaasti ja laadukkaasti. Alan yrittäjät ovat valtaosalta perheyrityksiä, joissa naisten rooli kehittäjinä ja toimijoina korostuu. Satakunta ei ole valtakunnallisessa mittakaavassa ollut vetovoimaisinta aluetta, mutta kotimaan matkailijamäärien ja tarjonnan lisääntyessä maakunta vetää yhä enemmän matkailijoita. Kuntakentän myllerryksessä myös matkailun koordinointi on ollut murroksessa, mikä haittaa alan suunnitelmallista kehittämistä. Alueen vahvat toimijat keskittyvät markkinoimaan omia vahvuuksiaan keskuksissa ja maaseudulla nousussa olevat ekomatkailu ja Green Care jäävät vähemmälle. Kuitenkin luonto ja hiljaisuus ovat tulevaisuudessa suurimpia valtejamme erityisesti kv-matkailussa.

Kehitysnäkymiä

Jotta yritystoiminta Satakunnassa kehittyä ja vahvistuu pitää toimijoiden entistä enemmän tehdä yhteistyötä ja verkostoitua. Tulevaisuudessa tulee yritysten olla entistä ketterämpiä vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin. Asiakkaat hakevat mahdollisimman helppoja ratkaisuja tarpeisiinsa ja ilman toimivia verkostoja eivät mikroyrittäjät pysty kilpailuun vastaamaan. Jokainen yritys voi keskittyä ydinosaamiseensa ja koota verkostojensa kautta asiakkaan tarpeisiin sopivan ratkaisun. Maaseudun pienten yritysten ja eritoten maatalan sivuelinkeinojen kehittyminen ja monipuolisuus lempä myös tulevaisuudessa pitkälti metallin ja puun alihankintaverkoston, koneurakoinnin ja palvelualojen ympärillä. Lähipalvelualat, jätteiden uusiokäyttö ja kierrätys tuovat uusia mahdollisuuksia sekä innovaatioita kannattavaan yritystoimintaan.

Yksi tulevaisuuden nouseva ala on erilaisten hyvinvointipalvelujen lisääntyminen. Ihmiset ovat yhä valmiimpia maksamaan omaan hyvinvointiin ja terveyteen liittyvistä palveluista. Tämä tulee näkymään niin arjen palveluissa kuin matkailussakin. Lomalta haetaan rauhaa ja hiljaisuutta, mutta halutaan silti eritasoisia palveluita. Maaseudun kulttuurin ja historian hyödyntäminen yritystoiminnassa on pidettävä osana tuotekehitystyötä ja niiden painoarvo kasvaa erityisesti matkailu- ja ruokapalveluiden osalta. Tulevaisuudessa pitää kehittää ja kouluttaa ruokapalveluyrittäjiä käyttämään monipuolisemmin luonnosta saatavia raaka-aineita sekä kannustaa lähiraaka-aineiden käyttäjiä. Satakunnassa tuotetaan monipuolisesti kaikkia elintarvikesektorin raaka-aineita, joiden hyödyntämistä ruokapalveluyrityksissä voidaan lisätä tuottajien ja yrittäjien välisen tunnettuuden ja yhteistyön lisäämisellä. Maaseudun yrittäjien omien voimavarojen riittävyyteen tulee myös kiinnittää huomiota.

Kaiken toiminnan mahdollistajana on toimiva infra; riittävän tehokkaat tietoliikenneyhteydet, kunnossa oleva tie- väylä- ja rataverkosto, ajan tasalla oleva kaavoituspolitiikka ja yrittäjäystävällinen ilmapiiri, joihin on satsattava myös jatkossa. Toimivat tietoliikenneyhteydet mahdollistavat globaalin kaupankäynnin myös maaseudulla. Netin kautta myydään koko ajan enemmän tuotteita eikä yrityksen sijaintipaikalla ole enää merkitystä.

Pätkätöiden ja muiden epätyypillisten työsuhteiden lisääntyä syntyy myös osa-aika- ja sesonkiyrittäjyyttä. Tämä sopii aloille, joissa ei tarvita suuria investointeja, vaan toiminta perustuu omaan osaamiseen ja meneillään oleviin trendeihin.

2.6 Maaseutu yhteisöt

Satakunnassa on noin 220 toiminnallista kylää, joissa vaikuttaa noin 160 rekisteröitynyttä kyläyhdistystä ja noin 80 rekisteröimätöntä kylätoimikuntaa. Lisäksi kylillä toimii myös muita maaseudun yhdistyksiä/järjestöjä, jotka omalta osaltaan vaikuttavat kylien hyvinvointiin ja kehittämiseen. Maaseudun kehittämisestä vastaavat osaltaan Satakunnan viisi LEADER-toimintaryhmää; Aktiivinen Pohjois-Satakunta ry, Joutsenten reitti ry, Karhuseutu ry, Pyhäjärvisseutu ry ja Ravakka ry. Kylätoiminta Satakunnassa on aktiivista ja edistyksestä. Tukea on saatavilla sekä maakunnalliselta kylien yhteenliittymältä että paikallisilta toimintaryhmiltä. Lisäksi jotkin kunnat tukevat kylätoimintaa erilaisin tavoin. Kunta- tai aluekohtaisia kyläyhdistyksiä (eräänlaisia kylien yhteenliittymiä) alueella toimii useampiakin. Maakunnallisten toimijoiden tavoitteena on lisätä kylien sekä kylien ja kunnan välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta.

Satakunnassa on noin sata kyläsuunnitelmaa, joista noin neljä viidesosaa on voimassaolevia ja viidennes on vanhentunut tai vanhentumassa. Kyläsuunnitelmia kuitenkin tehdään ja päivitetään koko ajan mm. toimintaryhmien tuella. Tavoitteena on lisätä kyläsuunnitelmien määrää sekä vaikuttavuutta kuntien päätöksenteossa. Tulevaisuuden kyläsuunnitelmissa koetaan tarpeellisina osiot mahdollisesta kyläkaavoituksesta ja kylään muuton edistämisestä, turvallisuusasioista sekä kylän liiketoiminnasta.

Alueelta löytyy myös kyliä, joissa talot ovat tyhjiään, väestö hyvin iäkästä ja yhdistystoiminta vanhoihin kaavoihin kangistunutta. Tätä kehitystä on vaikea kääntää, mutta tavoitteena on saada näitä uinuviakin kyliä tavalla tai toisella aktiivisen paikalliskehittämisen piiriin.

Maakunnassa on kiitettävästi yhteisölähtöistä kulttuurituotantoa. Kesäteatterit ja erilaiset kulttuuritapahtumat ovat säilyneet ja uusiakin on syntynyt. Tämä toiminta on hyvin arvokasta, se

vahvistaa paikallisidentiteettiä ja tuo sisältöä elämään. Yhteisöllisen kehittämistyön kautta on syntynyt matkailutuotteitakin. Ne täydentävät hyvin yritysveltoisen matkailun tarjontaa ja tuovat paikallista kulttuuria ja perinteitä esille. Tällä sektorilla tosin on vielä paljon tehtävää tuotteistamisen ja markkinoinnin osalta.

Palveluiden tuottamisessa monet järjestöt tekevät jo hyvää työtä täydentäen supistuvien resurssien kanssa kamppailevan julkisen sektorin tarjontaa. Monissa kunnissa osa nuoriso- ja liikuntapalveluista tuotetaan yhteistyössä yhdistysten kanssa. Kolmas sektori tuottaa myös kotona asuvien vanhusten palveluita. Uhkana on kuitenkin toimijoiden liiallinen kuormittaminen. Odotukset kolmannen sektorin tuottamiin palveluihin ovat korkeat, mutta toisaalta taas muun muassa yhdistystoiminnan yleisiä tukia karsitaan kunnissa.

Kehitysnäkymiä

Yhteisöjen kehittämistyön keskeisimpiä haasteita Satakunnassa ovat palveluiden väheneminen, päätöksenteon loittonemisen uhka, väestön ikääntyminen sekä nuorten mukaan saaminen ky- lätoimintaan.

Tärkeinä kehittämisen kohteina pidetään palveluiden järjestämistä uusilla tavoilla sekä erilaisten lähidemokratiamallien käyttöönottoa. Lähidemokratia on tulevina vuosina keskeisessä asemassa paikalliskehittämisessä. Pääroolissa tulee olemaan kuntien ja kolmannen sektorin yhteistyö ja luovat ratkaisut palveluiden järjestämisessä. On tuettava ennakkoluulottomia kokeiluja ja levitettävä hyviksi koettuja malleja. Infran toimivuus koetaan yhä tärkeämmäksi asiaksi sekä maaseudulla asumisen että yrittämisen kannalta.

Satakunnan maaseudulla on paljon mahdollisuuksia, joiden hyödyntämistä monet kehitys- trendit tukevat. Globalisaation vastapainoksi ihmiset kaipaavat paikallisuutta ja kiinnittymistä lähiyhteisöön. Maaseudun toimijoiden on tunnistettava nämä mahdollisuudet ja muutettava toimintaansa siten, että myös nuoremmat sukupolvet löytävät luontevia tapoja osallistua toi- mintaan. Väheneviä voimavaroja on yhdistettävä ja luovuudelle on annettava tilaa. Yhteisöllisyys on valtava voimavara, ja siksi sen kaikinpuolinen tukeminen ja kannustaminen on nostettava yhdeksi painopistealueeksi.

2.7 Ympäristö

Vesistöt ja pohjavedet

Satakunnassa järvet ja joet ovat muuttuneet voimakkaasti vesirakentamisen sekä jätevesi- ja ha- jakuormituksen seurauksena. Vedet olivat erittäin likaantuneita 1960–1970-lukujen vaihteessa, minkä jälkeen tilanne on vähitellen parantunut teollisuuden ja yhdyskuntien jätevesipäästöjen vähennyttyä. Myös hajakuormitusta on monin toimin vähennetty. Positiiviset vesistövaikutukset ovat kuitenkin olleet oletettua hitaampia. Nykyään Satakunnan vesistöjen suurin ongelma on re- hevöityminen. Ihmistoiminnasta johtuvaa hajakuormitusta aiheuttavat maatalous, metsätalous, turvetuotanto ja haja-asutus. Maakunnan suurimmista järvistä 58 % ja virtavesistä 89 % on ekolo- giselta tilaltaan korkeintaan tyydyttävää luokkaa.

Selkämeren tila on toistaiseksi pääosin hyvä, mutta sielläkin rehevöitymisen merkit ovat nähtävissä etenkin jokisuissa ja matalissa merenlahdissa, joiden ekologinen tila on tyydyttävä tai

välttävä. Intensiivinen maatalous vaikuttaa paikoitellen myös pohjavesien tilaan, jonka suojelua voidaan edistää kohdennetuilla viljelytoimenpiteillä ja lannoituksella. Yhdyskuntien hyödyntämät pohjavesivarannot sijaitsevat suurelta osin kahdessa suuressa harjujaksossa, joissa vedenlaatu on muutamaa osiota lukuun ottamatta erinomainen.

Luonnon monimuotoisuus

Luonnon monimuotoisuus on vähentynyt asutuksen ja elinkeinotoiminnan seurauksena. Moni- muotoisuuden vähenemisestä kärsivät erityisesti vanhojen metsien, lehtojen, perinteisesti viljel- tyjen ja laidunnettujen elinympäristöjen, runsasravinteisten suotyyppien sekä luonnontilaisten pi- envesien lajistot. Ensisijaisena tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä ottaen huomioon taloudelliset, sosiaaliset, sivistykselliset ja alueelliset vaatimukset.

Maaseutumaisema ja luonnonarvot

Maatalouden harjoittaminen on maaseudun avoimen ja hoidetun maiseman säilyttämiselle pe- rusedellytys. Maaseudun vaihtelevat maisemat ja luonnon monimuotoisuus ovat muotoutuneet vuosisatojen aikana ihmisen työn tuloksena. Perinteisten maankäyttömuotojen, kuten laidunnuk- sen väheneminen, ovat johtamassa maisemien sulkeutumiseen ja monien luontotyyppien muut- tumiseen umpeenkasvun vuoksi. Lisäksi meren ja järvien rannoilla veden laadun heikkeneminen ja rehevöityminen vaikuttavat ranta- ja vesialueiden umpeenkasvuun.

Rakennettu kulttuuriympäristö

Satakunnan kulttuuriympäristön vahvuutena ovat valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet sekä lukuisat valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Satakuntalaisen rakennetun kulttuuriympäristön selkärangan muodostavat valtakunnallisesti katsottuna hyvin säilynyt talonpoikainen rakennuskulttuuri, muutamat ehjät kirkonkylän miljööt, monimuotoiset teollisuusympäristöt, saariston ja rannikon maisemaan sopeutuneet kalastajatilat sekä kar- tanoympäristöt. Mahdollisena uhkana maaseudun kulttuuriympäristön säilymiselle on nähty mm. maaseudun autioituminen, peltojen metsittyminen, maisemien umpeenkasvu ja tyhjilleen jäävien rakennusten rappeutuminen sekä toisaalta elinkeinorakenteen muutos ja maanviljelyn tehostuminen ja yksipuolistuminen.

Kehitysnäkymiä

Laadukas ympäristö on hyvän elämänlaadun edellytys ja alueellinen kilpailukykytekijä. Vesien tilan ja luonnon monimuotoisuuden ja parantamisen tarve on kirjattu kaikkiin Satakuntaa kos- kettaviin toimenpideasiakirjoihin. Tärkeitä tehtäviä ovat konkreettiset hoito- ja kunnostustoimet, koordinoiva suunnittelu sekä koulutus ja neuvonta. Eniten rahoitusta kaipaavat käytännön konk- reettiset toimenpiteet.

Vesipolitiikan puitedirektiivin mukaisessa Satakunnan pintavesien toimenpideohjelmassa vuoteen 2015 todetaan, että vesienhoidon ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan merkit- tävästi lisätoimenpiteitä jopa vuoteen 2027 saakka. Näitä ovat erityisesti maa- ja metsätalouden ravinne- ja kiintoainekuormituksen vähentäminen valuma-alueilla sekä virtavesien, järvien ja merenlahtien monitavoitteiset kunnostukset. Pohjavesien suojelemiseksi on Lounais-Suomen pohjavesien toimenpideohjelmassa vuoteen 2015 esitetty maatalouden pohjavesien suojelua edistettäväksi perustamalla maatalouden erityisympäristötukien mukaisia alueita.

Satakunnan vesistöohjelma Satavesi on tuottanut yhdessä intressitahojen kanssa vesistöalueiden kehittämissuunnitelmat, joissa on esitetty tarpeelliseksi yhteensä 315 hanketta: Eurajoki–Lapinjoki 96 kpl, Kokemäenjoki 84 kpl, Karvianjoki 46 kpl ja Selkämeri 89 kpl. Valtaosin esitetään paikallisten vesistöjen kunnostuksia ja käytön kehittämistä sekä kuormituksen vähentämisestä ja neuvontaa.

Natura 2000 –alueille tulisi laatia kattavasti hoito- ja käyttösuunnitelmat. Yhteistyössä intressitahojen kanssa tehtävä työ tuottaisi jatkumona konkreettisia luonnon monimuotoisuuden hoidon, hyödyntämisen ja tuotteistamisen hankkeita.

Maaseudun maisema- ja luonnonarvojen kannalta tarvitaan kohdennettua suunnittelua monimuotoisuuden ja vesienhoidon sekä maiseman ja virkistykseen kannalta arvokkaille alueille, kohteiden hoito- ja kunnostuspakettien suunnittelua yrittäjien toteutettaviksi, luonnonvarojen hyötykäytön integroimista luonnonhoitoon (viherbiomassojen kompostointi, biokaasutus, niittyliha, rakennusmateriaali, luontomatkailu), vieraslajien torjuntaa sekä neuvontaa ja koulutusta muun muassa maanomistajille, luontoyrittäjille ja kyläyhdistyksille. Edelleen on syytä jatkaa myös pohjavesialueiden suojelusuunnitelmien laatimista ja toteuttamista.

Kulttuuriympäristön kehittämisen keskeisimmät toimenpidekokonaisuudet ovat tiedon ja tietoisuuden lisääminen, korjausrakentamisen ja kulttuuriympäristön hoidon kehittäminen sekä kulttuuriympäristön huomioiminen maankäytön suunnittelussa.

Alueelliset tausta-asiakirjat

Lounais-Suomen ympäristöohjelma 2010-2013, Satakunnan pintavesien toimenpideohjelma vuoteen 2015, Lounais-Suomen pohjavesien toimenpideohjelma vuoteen 2015, Satakunnan vesistöohjelma Satavesi, vesistöalueiden kehittämissuunnitelmat, Suomen merenhoidon kuulemisasiakirja ”Itämeren tila yhdessä paremmaksi”, Satakunnan kulttuuriympäristöohjelma 2009-2015

2.8 Matkailu

Satakunnan matkailun yhteistä tahtotilaa ja organisoimista rakennetaan vuoden 2012 aikana toteutettavalla strategiatyöllä, jonka vetovastuussa on Satakuntaliitto. Laajan kyselyn vastausten perusteella satakuntalaisen matkailun vahvuuksina ovat meri ja luonto, Kokemäenjoki ja muut jokialueet, vahvat ja tunnetut tapahtumat, kulttuuri ja historia sekä maakunnan sijainti lähellä potentiaalista asiakaskuntaa.

Maakunnalliset kärkituotteet (Yyteri, Jämi, Vanha-Rauma, suuret tapahtumat) tuovat valtakunnallista tunnettavuutta. Kärkien takana nähdään kuitenkin kehittyvien kärkituotteiden joukko, joilla nähdään olevan potentiaalia kehittyä valtakunnallisesti tunnetuiksi matkailutuotteiksi. Näitä ovat muun muassa kansallispuistot (uusimpana Selkämeren kansallispuisto), arkkitehtuuri, kartanot, ruukit, Pyhäjärvisuoto sekä Kokemäenjokeen liittyvät uudet tuotteet.

Kehitysnäkymiä

Maakunnallisesti kehitettävät teemat kiteytyvät neljään kokonaisuuteen: tapahtumien Satakunta, kulttuurin Satakunta, luonnon ja elämysten Satakunta sekä elinvoimainen Satakunta. Näistä kulttuuriin sekä luontoon ja elämyksiin liittyvät kokonaisuudet painottuvat erityisesti maaseu-

tumatkailuun ja sen kehittämismahdollisuuksiin. Elinvoimainen Satakunta –kokonaisuus pitää sisällään myös lähiruuan saatavuuden kehittämisen, johon tulee jatkossa erityisesti panostaa. Tärkeimpinä toimenpiteinä nähdään myynnin ja markkinoinnin kehittäminen, yritys yhteistyö, ympärivuotisuus ja palveluiden laatu, osaamisen kehittäminen sekä matkailuun liittyvän infrastruktuurin parantaminen.

3 Nykytilan analyysi – SWOT

Vahvuuksia

Onneksi on Satakunta. Ilman Satakuntaa Suomessa olisi huutava pula omassa maassa tuotetuista ja jalostetuista elintarvikkeista. Ilman Satakuntaa Suomi ostaisi muilta mailta valtavan määrän energiaa. Ilman Satakuntaa Suomesta puuttuisi mahdollisuus asua tilavasti ja turvalisesti kuitenkin lähellä muita ihmisiä, palveluita ja puhdasta luontoa.

Satakunnan maaseudun vahvuudet koostuvat:

- Elintarvikeketjusta, jossa erityisesti siipikarjan, sianlihan, viljan sekä vihannesten tuotanto ja jalostus korostuvat. Kasvihuoneviljelyn osaaminen ja siihen liittyvä kehittämistoiminta on eurooppalaista huipputasoa. Myös maitotalous on maakunnallinen valttikortti.
- Yritystoiminnasta, jossa korostuvat Satakunnan vientivetoiseen teollisuuteen tukeutuvat metallialan alihankintaketjut, puutuoteala miniklustereineen, sekä monenlaisten palveluiden tuottaminen ihmisille ja yrityksille. Yrittämisen rohkeus luo paljon pieniä vähintään itsensä työllistäviä yrityksiä. Metsäteollisuuden runsas puunkäyttö luo metsien puulle hyvän kysynnän.
- Asuinympäristöstä, jossa yhdistyvät turvallisuus, puhtaus, tila ja edullisuus. Satakunnan maaseutu on vielä suhteellisen hyvin asuttua muuhun maahan verrattuna ja etäisyydet maakunnan sisällä ovat kohtuullisen lyhyet. Vapaa-ajanviettomahdollisuudet, monimuotoinen luonto, kulttuurimaisemat ja elävät kylät ovat valttikortteja uusien asukkaiden houkutteluun.
- Energiasta, jonka tuotantolähteet ovat Suomen monipuolisimmat. Energiatehokkuuden ja bioenergian kierrätyksen mallialueet toimivat valtakunnallisina esimerkkeinä energian käytössä alkutuotannossa, teollisuudessa ja asumisessa.
- Yhteistyöstä, jota erityisesti kehittämistoimijat ovat tottuneet tekemään tiiviisti myös maakuntarajat ylittäen. Alueiden toimijat tuntevat toisensa ja aktiiviset ihmiset, yhteisöllisyys sekä elinvoimaiset kylät luovat uutta luovaa yhteistyötä.

Heikkouksia

Satakunnan toimintaympäristössä on luonnollisesti myös kehittämistä rajoittavia tekijöitä. Keskimääräistä alhaisempi bkt, puutteet liikenneyhteyksissä ja alueelliset kehityserot maakunnan sisällä heikentävät maaseutualueiden kehittämistä. Myös vahvat alat sisältävät heikkouksia, joita tulee pyrkiä poistamaan.

Satakunnan maaseudun kehittämistä rajoittavat:

- Uudistumisen kankeus. Sukupolvenvaihdokset maataloilla ovat olleet keskimääräistä vähäisempiä, kuten myös investointitahti. Samoin maaseudun muun yrityskannan uusiutuminen on ollut hidasta ja toiminnassa on tukeuduttu liiaksi olemassa oleviin suuryrityksiin. Investoiminen uusiutuvaan energiaan on ollut liian hidasta.
- Osaamisen puute. Osaavan työvoiman saanti maaseutuyrityksiin on paikoin hankalaa ja mm. teollisuuteen, bioenergian korjuuseen ja kuljetuksiin sekä maataloille on vaikeuksia saada osaavia paikallisia työntekijöitä. Alkutuotannon osaaminenkin on edelleen kapea-alaista ja liian helposti tukeudutaan vanhoihin kaavoihin. Kaikkia kehittämisaloja vaivaa myös puutteet markkinointiosaamisessa ja tuotteistamisessa.
- Pirstaloituminen. Usean toiminnan kehittämistä haittaa liiallinen hajaantuminen: tilat ovat yhä riippuvaisempia ulkopuolisista tuloista, metsien omistus on hajallaan, metsälökoko on maan pienimpiä ja metsätulojen merkitys omistajien taloudessa pieni, matkailualan yritystoiminta on usein sivutoimista ja keskittyy vain kesäkauteen. Sivutoimisuudesta kärsii myös luovien alojen vaikuttavampi kehittäminen. Hajanaisuuteen liittyy lisäksi keskinäisen yhteistyön puute, jossa on petrattavaa niin yrityksillä kuin julkisilla toimijoillakin.

Mahdollisuuksia

Onneksi Satakunnassa on mahdollisuuksia. Omien vahvuuksien vahvistaminen luo eniten myös luontaisia mahdollisuuksia Satakunnan maaseudun hyvinvoinnin kasvattamiseen. Lisäksi on aloja, joita voitaisiin hyödyntää huomattavasti nykyistä monipuolisemmin ja tehokkaammin.

Satakunnan maaseudulle mahdollisuuksia luovat:

- Elintarviketuotannon arvoketju. Osaaminen, käytännönläheinen tutkimustyö ja kansainvälistyminen ovat kehitystyön kulmakiviä. Funktionaaliset elintarvikkeet, kuluttajien kasvava kiinnostus tuotantotapaan ja alkuperään sekä lähiruoka luovat uusia mahdollisuuksia tuotannon arvon lisäämiseen. Luonnonolosuhteet ovat Satakunnassa suotuisat alkutuotannon kehittämiseksi.
- Energiatalous. Satakuntalaisiin raaka-aineisiin, osaamiseen ja rohkeisiin uusiin avauksiin perustuva energiatuotanto tuo lisääntyvästi mahdollisuuksia yritystoimintaan. Korjuun, kuljetuksen ja energiatuotannon lisäksi mahdollisuuksia tuovat arvoketjuun liittyvä palvelutuotanto, teknologia, tutkimus ja koulutus.
- Palvelut. Jatkuva murros erityisesti hyvinvointipalveluiden tuottamisessa tuo väistämättä uusia elinkeinomahdollisuuksia maaseudulle. Palveluiden tuottamisessa avainasemassa ovat uudenlainen yhteistyö ja luovat ratkaisut. Kattava valokuituverkko tuo uusia keinoja palveluiden luomiseksi.
- Verkostot ja kansainvälisyys. Kansallisten ja kansainvälisten toimialarajat ylittävien verkostojen luominen ja yritysten panostaminen yhteistyöhön ovat suuri mahdollisuus maaseutuyrityksille. Myös alkutuotannossa markkinointiyhteistyö ja sopimustuotanto luovat uusia mahdollisuuksia. Kaupunkiseutujen kasvu luo verkostoitumisen kautta uusia mahdollisuuksia myös maaseutuelinkeinojen kehitykselle.
- Puun käyttö. Paitsi energiana, puun merkitys rakennusmateriaalina lisääntyy. Metsäteknologian palvelut ja laitekehitys sekä metsään perustuvat terveysvaikutteiset tuotteet luovat uutta yrittäjyyttä. Myös metsien merkitys henkiselle hyvinvoinnille lisääntyy. Metsämatkailu on vielä käytämätön mahdollisuus. Metsien merkitys hiilinieluna korostuu.
- Puhtaus ja turvallisuus luovat mahdollisuudet sekä asumisen että matkailun kehittymiselle. Puhdas luonto, vesivarat, rikas kulttuuri ja turvallinen toimintaympäristö luovat puitteet niin satakuntalaiselle maaseutuasumiselle, vapaa-ajan vietolle kuin elinkeinojen kehittämiseksi.

Uhkia

Satakunnan maaseutua koskettavat sekä maakunnan sisäiset että suomalaista maaseutua laajasti ravistelevat uhkakuvat. Kehittämistyössä tulee erityisesti varautua väestön määrän ja huoltosuhteen aiheuttamiin muutoksiin sekä taloudelliseen epävarmuuteen.

Satakunnan maaseudun kehittämistyötä uhkaavia tekijöitä:

- Taloudellinen epävarmuus. Maaseudun alihankintayritykset ovat suurelta osin riippuvaisia päähankkijoistaan, joiden kilpailukyvyyn tavoittelu saattaa siirtää yhä enemmän tuotantoa pois Suomesta ja Satakunnasta. Tuotantokustannusten nousu tuntuu rajuna myös maataloudessa, jossa kannattavuus yhdistettynä epävarmaan tukipolitiikkaan aiheuttaa passiivisuutta toiminnan kehittämiseen. Vähittäiskaupan pelkästään hintaan perustuvat hankintamenettelyt estävät lähiruuan menestyksen. Kielteinen suhtautuminen turpeen käyttöön koskettaa merkittävästi Pohjois-Satakunnan elinkeinotoimintaa. Julkisen rahan niukkuus näkyy palveluiden saatavuudessa, etäännyttämisessä, vähenemisessä ja lopulta lopettamisessa. Maaseutupalveluiden heikkeneminen heijastuu myös mm. matkailijoiden tarvitsemien palveluiden katoamiseen. Julkisten varojen vähyyksyys vaikuttaa myös kehittämissuunnitelmien toteuttamiseen.
- Pula ihmisistä. Maaseutualueiden väestökehitys on pääosin negatiivista ja tilanne on erityisen huolestuttava Pohjois-Satakunnassa. Ikärakenne on jo nyt valtakunnallista keskiarvoa vanhempi ja tilanne pahenee edelleen, kun nuorten määrä vähentyy entisestään. Tämä aiheuttaa pulaa ennen kaikkea osaavista ja aktiivisista tekijöistä, joita tarvitaan maaseutuyrityksissä, julkisissa palveluissa ja vapaaehtoistyössä.
- Asenteet. Kehittämistyön perusedellytyksiä uhkaa keskittäminen ja maaseutunäkökulman unohtaminen. Tieverkon ja julkisen liikenteen kehittäminen maaseudulla on lähes olematonta. Rakentamisen liiallinen rajoittaminen veisi pohjan sekä maaseudun ainutlaatuisen asumismahdollisuuksien hyödyntämiseltä että paikallisen yritystoiminnan syntymiseltä. Ihmisten passiivisuus, vaatimattomuus ja menneeseen tuijottaminen uhkaavat kehittämistyötä.

4 Arvio kuluvan ohjelmakauden toiminnasta

Prosessi

Merkittävin tavoite on ollut ohjelman toteutusprosessin toimivuus asiakkaan hankeideasta aina loppumaksatukseen saakka ja tässä on myös onnistuttu. Hanketoiminnan aktiivisuus ja prosessien toimivuus on tulosta hyvästä kumppanuudesta eri toimijoiden kesken. Satakuntalaisten mikroyritysten ja kehittämissyhteisöjen aktiivisuus on säilynyt kiitettävänä koko ohjelmakauden ajan ja myöntövaltuudet on sen johdosta sidottu täysimääräisesti. Maksuhakemusten käsittelyn nopeus on jatkunut huipputasolla samalla kun hakemuksia on käsitelty kappalemääräisesti Suomen suurimpia määriä. Tärkeässä roolissa prosessin toimivuudessa ovat olleet Leader-ryhmät sekä Satakuntaan räätälöity MASVA-toiminta, jonka kautta on kulkenut suurin osa yritystuki-hakemuksista. Kerättyjen asiakaspalautteiden perusteella sekä yritys- että hanketukiasiakkaat ovat olleet hyvin tyytyväisiä saatuun palveluun.

Tukien kohdentuminen

Harvaan asutun ja ydinmaaseudun tukeminen on ollut ohjelman painopisteenä ja yritystuet ovatkin painottuneet Pohjois-Satakuntaan, johon on kohdistunut noin 43 % myönnetystä yritys-rahoituksesta. Selkeästi suurin yksittäinen rahoitettu toimiala on ollut metalli ja sen alihankintayritykset. Muista toimialoista merkittävimpiä ovat olleet hoivapalvelut, matkailu sekä elintarvikkeiden jatkojalostus. Maaseutuohjelma on osoittanut paikkansa ja tarpeensa myös muun kuin maatilasidonnaisen yritystoiminnan tukimuotona, sillä ainoastaan n. 30 %:lla yritystukihakemuksista on ollut maatilakytkeä.

Tuettujen kehittämishankkeiden sisällöistä käy hyvin ilmi Satakunnan monipuolinen ja elinvoimainen elintarvikeketju. Erityisesti on korostunut toimenpiteistä 124 rahoitettavat alkutuotannon, tutkimuksen ja jalostavien yritysten yhteiset kehittämishankkeet, joita Satakunnassa on käynnissä valtakunnallisestikin mittavat määrät. Maaseudulla toimivien yritysten neuvonta, koulutus ja tiedotus ovat olleet keskeisessä asemassa hankerahoituksessa samoin kuin palvelutuotannon kehittäminen. Satakunnan ELY-keskus on hallinnoinut myös lukuisia alueiden välisiä hankkeita. Hakijatahoina ovat olleet yli 30 maakunnassa toimivaa kehittämisorganisaatiota; yhdistyksiä, yhteisöjä, kuntia, oppilaitoksia sekä valtion laitoksia.

Aktivointi

Aktiivisen MASVA-neuvonnan lisäksi toinen tehokas malli on Satakunnassa luotu tiedotusmalli, jossa yhdistyvät Leader-ryhmien, kylien yhteenliittymän, maakuntaliiton ja ELY-keskuksen tarpeet. Malli on sittemmin levinnyt myös muualle valtakuntaan. Muita onnistuneita keinoja ovat olleet määräaikaiset hankehaut, aktivointiseminaarit sekä hankevetäjien koulutustilaisuudet. Aktivointityön tuloksena on syntynyt myös useita yritysryhmähankkeita.

Leader-toiminta

Yhteistyö Leader-ryhmien kanssa on jatkunut luottamuksellisena, avoimena ja aktiivisena. Ajan-kohtaisista asioista keskustellaan jatkuvasti ja vuosittain järjestetään muutamia ELY:n työntekijöiden ja toimintaryhmien yhteisiä tapaamisia, jonka tarkoituksena on hioa entisestään hyvää yhteistyötä yhä paremmaksi. Aktiivisuus Leader-rahoituksen hakemiseen neljän toimintaryh-

män kautta on ollut korkealla tasolla. Merkittävää on erityisesti yritystukien suhteellisen määrän nouseminen jo noin 40 %:iin kaikista Leader-hakemuksista. Leader-ohjelman voidaan katsoa ainakin Satakunnassa osoittaneen paikkansa myös pienten mikroyritysten rahoitusvälineenä. Koordinaatiohankkeita on toteutettu useita ja ryhmien kansainvälinen toiminta on toiminut esimerkkinä monelle muulle maakunnalle.

Ohjelmakauden 2007-2013 strategisten painopisteiden toteutumisen arviointia jatketaan ja syvennetään. Ohjelmakauden käynnistymisen viivästyisestä johtuen useita laajoja ja strategisesti merkittäviä hankkeita päättyy vasta ohjelmakauden lopussa, joten ohjelman vaikutuksista aletaan saada todellista kuvaa vasta sen jälkeen.

5 Strategiset painopisteet, toimenpiteet ja tavoitteet sekä mittarit

Visio 2020:

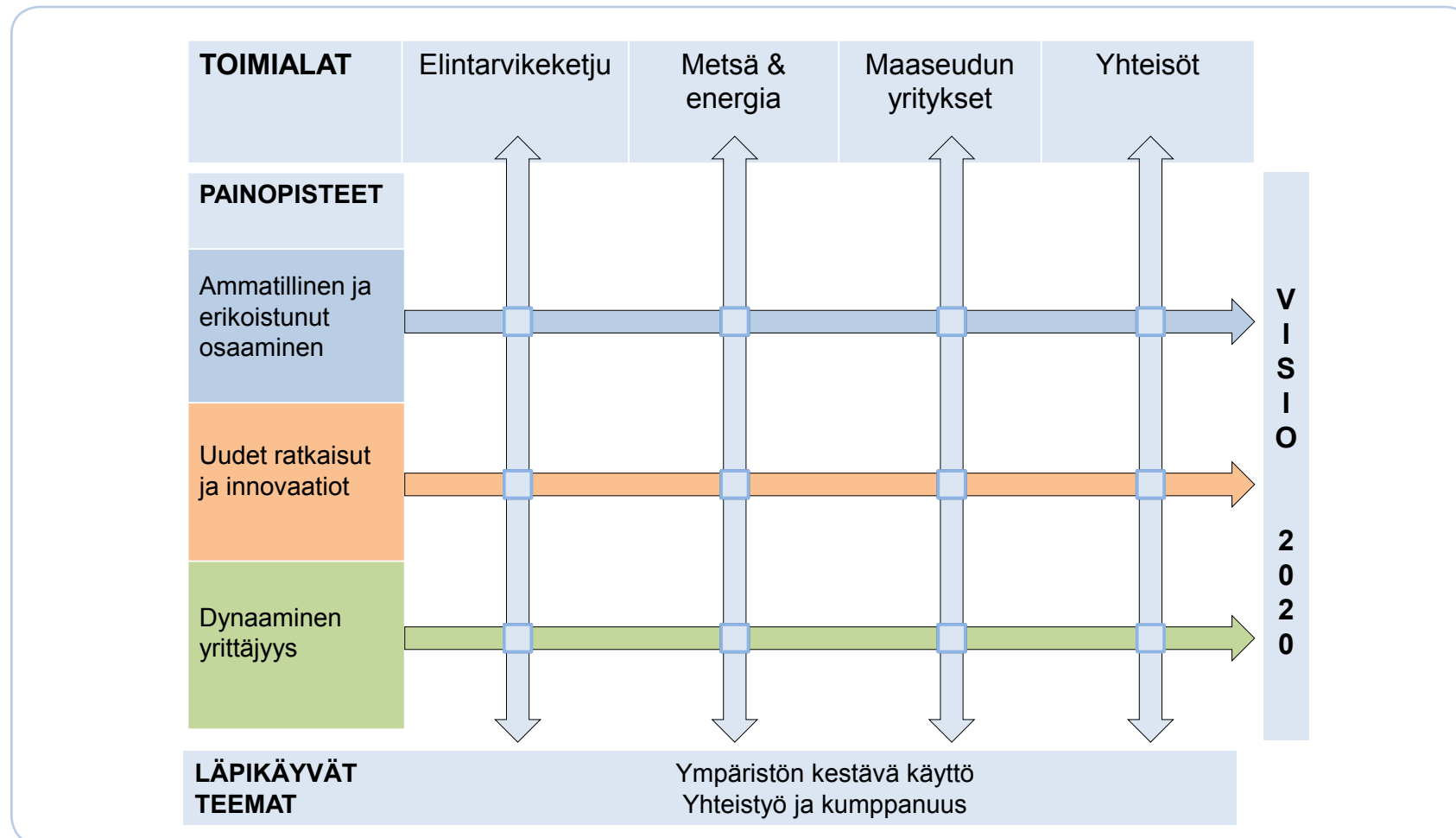
"Satakunnan maaseutu on monipuolinen ruuan ja energian tuottaja. Kyläyhteisöt ovat eläviä ja ne tuottavat elämyksiä ja toimeentuloa. Maaseudun yritystoiminta on monipuolista ja verkostoitunutta." (Työstetty maaseutujaostossa 26.6.2012)

Strategian rakenne:

Satakunnan alueellinen maaseudun kehittämisstrategia sisältää kolme painopistettä: 1) Ammatillinen ja erikoistunut osaaminen, 2) Uudet ratkaisut ja innovaatiot sekä 3) Dynaaminen yrittäjyys.

täytyy. Kehitettävät toimialat on ryhmitelty neljään pääluokkaan, jotka ovat elintarvikeketju, metsä & energia, maaseudun yritykset sekä yhteisöt. Kaikkia kehittämistoimia yhdistävät kaksi läpikäyvää teemaa: ympäristön kestävä käyttö sekä yhteistyö.

Strategian sisältö on esitetty painopisteittäin, jolloin jokainen painopiste sisältää kehittämis-kohteita kaikilta eri toimialoilta. Samoin on esitetty kahta läpikäyvää teemaa erityisesti toteuttavat kehittämisen kohteet. Toimenpiteet, tavoitteet ja mittarit on koottu erikseen jokaisen painopisteen ja läpikäyvän teeman yhteyteen.

Painopiste 1: Ammatillinen ja erikoistunut osaaminen

Alkutuotannon ammattimaisuus

Ammattimaisessa alkutuotannossa korostuvat erityisesti talouden, tuotantopanosten ja ympäristön hallinta. Tilan tuottaessa tuotteita suoraan kuluttajalle yhä suurempi osa arvoketjusta on tilan vastuulla. Joten tarvitaan erikoistunutta osaamista riippuen siitä, toimiiko tila suoraan asiakasrajapinnassa vai tuottaako se jalostavalle teollisuudelle. Erityisesti lähi- ja luomuruoka sekä erilaiset palvelut kasvattavat tilojen mahdollisuuksia tuottaa hyödykkeitä suoraan kuluttajille.

Osaavat yrittäjät ja työntekijät

Maaseudun yritysten toimintaympäristöjen kehittämisessä on olennaista yritysten verkosto-osaamisen kehittäminen, mikä korostuu erityisesti elintarvike- ja puutuotealalla, metallin alihankinnassa, kulttuuriyrittäjyydessä sekä maaseutumatkailussa. Osaavan työvoiman hankinta ja kouluttaminen ovat ratkaisevassa asemassa muun muassa elintarvike- ja puutuotealan yritystoiminnan kehittymisessä. Tuotteistamiseen, laadun parantamiseen sekä myyntiin ja markkinointiin tarvitaan jatkuvasti uusia tietoja ja taitoja. Yrittäjien oman osaamistason ylläpito ja kehittäminen ovat kannattavan liiketoiminnan perusedellytyksiä.

Tiedonvälitys

Tiedonvälityksen keinoin voidaan lisätä eri organisaatioiden hankintaosaamista. Puutuotealalla kestävä kehitys sekä ilmastotavoitteiden ja vähähiiliseen talouteen siirtymisen huomioivan hankintaosaamisen lisääminen sekä julkisella sektorilla että muun muassa taloyhtiöissä vaikuttaa suoraan myös pienyritystoiminnan kehittymiseen. Lähiruuan käytön lisääntymisessä olennaisessa roolissa on julkisen sektorin hankintojen kohdentuminen lähellä tuotettuun ruokaan. Samoin paikallisten yrittäjien pääsy palveluiden tuottajiksi edellyttää hankintaosaamisen kehittämistä.

Metsätiedon lisääminen metsänomistajien, yrittäjien ja alueen toimijoiden keskuudessa edesauttaa metsien monimuotoista ja suunnitelmallista hyödyntämistä sekä monialaisen metsä- ja energiaosaamisen hankkimista. Ympäristötietoisuuden ja -osaamisen lisääminen edistää ilmastomuutokseen sopeutumista, luonnonvarojen kestävä käyttöä, energiatehokkuutta sekä maankäytön suunnittelua

Toimenpiteitä ja tavoitteita:

Jatkuva vertailu

- Alkutuottajille ja sidosryhmille tietoisuuden levittäminen hyvistä käytännöistä ja tuloksellisista ratkaisuista esimerkiksi tuotannossa, taloudessa sekä ympäristö- ja energiaratkaisuissa sekä luomutuotannossa. Vertailun pohjalta tarvitaan sidosryhmien yhteinen tilojen talouteen ja tulokseen suuntautuva panostus.

Osaamisen kehittäminen

- Koulutusten järjestämisessä keskittyminen koulutuksen laatuun ja käytännönläheisyyteen sekä räätälöinti tilojen ja muiden yritysten erikoistuneisiin tarpeisiin. Monimuotoisten toimintatapojen kehittäminen lisää osallistumismahdollisuuksia. Koulutuksessa tulee huomioida myös vertaisoppiminen ja verkostojen luomisen tärkeys.
- Yrittäjyyden perusasioiden hallinnan (mm. talous, markkinointi, johtamistaidot) lisäksi korostuvat myös erikoistuneempien osa-alueiden (mm. asiakaspalvelu, laatu, suoramyynni, lainsäädäntö, tuotekehitys) kehittäminen sekä yrittäjien jaksaminen.
- Keskeistä on osata tunnistaa entistä paremmin omat asiakkaansa, heidän tarpeensa ja oppia muokkaamaan toimintaa sen pohjalta.

Osaavan työvoiman saatavuus ja hankinta

- Työnantaja- ja rekrytointitaitojen kehittäminen vastaamaan maatalojen ja muiden maaseutuyritysten ulkopuolisen työvoiman tarpeeseen. Menetelmien kehittäminen maaseudun yritysten tarpeita vastaavaan maahanmuuttajien koulutukseen, kotouttamiseen, rekrytointiin ja yrittäjyyden edistämiseen sekä ulkomaisen työvoiman koordinoitiin.
- Tilojen erikoistuneisiin työvoimatarpeisiin vastaavien järjestelmien luominen (työvoimapankki, yms) sekä verkosto-osaamisen hyödyntäminen tilapäistyövoiman saamisessa.
- Sopimusosaamisen kehittäminen.

Oppilaitosyhteistyö

- Osaamisen kehittämisessä on tärkeää käytännön toimintaan keskittyvä yhteistyö eri oppilaitosten kanssa, verkostoituminen entistä tehokkaammin oppilaitosten työelämäyhteyksien kanssa, oppisopimusten käyttöön kannustaminen sekä oppilaitosten, yritysten ja muiden organisaatioiden kesken luotujen hyvien yhteistyökäytäntöjen levittäminen.
- Maaseutuyrittäjyyden tunnettuuden lisääminen erityisesti ammatillisissa oppilaitoksissa.

Hankinta- ja tarjoamisosaaminen

- Julkisten tahojen ja mm. kiinteistöyhtiöiden hankintaosaamiseen tulisi vaikuttaa siihen, että niissä määriteltäisiin tilaajan tarve eikä valmista ratkaisua. Tämä toisi mahdollisuuksia maaseutuyritysten ja yritysverkostojen omien tuotteiden ja palveluiden tarjoamiselle. Myös yritysten osaamista tarjoustekemisessä ja omien ratkaisuiden markkinoinnissa tulee kehittää.

Metsätiedon lisääminen

- Omaa metsää koskevan tiedon ja eri käyttövaihtoehtojen välittäminen käyttäen yhä enemmän henkilökohtaisia kontakteja. Tiedon levittäminen on olennaista erityisesti metsänomistajille, jotka asuvat etäällä metsistään ja joille metsätaloudella ei ole merkittävää vaikutusta tulon lähteenä.

Kuluttajaviestintä:

- Konkreettisen ja tosiasioihin perustuvan tiedon välittäminen ruuan tuotannosta kuluttajille ja julkiselle sektorille. Myös tiedottaminen sesonginmukaisen ruuan käytöstä lisää kiinnostusta ruuan tuotantoon.
- Maa- ja metsätalouden imagoa kohentava tiedotus nuorisolle alasta ja sen mahdollisuuksista työntekijänä.
- Satakunnan luontaisten mahdollisuuksien hyödyntäminen lähipuu, lähienergia, lähiruoka – brändien kaupallistamisessa. Kuluttajaviestinnässä erityisesti kaupunkien ja kaupunkien läheisen maaseudun vuorovaikutuksen hyödyntäminen.

Painopistettä toteutetaan sekä yleishyödyllisillä hanketuilla että yritysten kehittämistuilla.

Mittarit

- Koulutuksiin ja tiedotustilaisuuksiin osallistuneet (lkm)
- Uudet yhteistyöverkostot (lkm)
- Yritysten toteuttamat kehittämishankkeet (lkm, eur)
- Uudet työpaikat maaseutuyrityksissä (lkm)
- Uutta tekniikkaa käyttöön ottaneet maatilat (lkm)
- Julkisten hankintojen lähiruokaan kohdistuvan määrän kehitys (eur)
- Ympäristöä ja energiaa säästävät toimenpiteet (lkm)

Painopiste 2: Uudet ratkaisut ja innovaatiot

Maaseudun imago

Myönteisen maaseutuimagon luominen korostuu kaikessa kehittämistyössä toimialasta riippumatta. Se luo pohjaa maakunnalliselle kehittämistyölle niin alkutuotannossa, työvoiman hankinnassa, ympäristön hoidossa kuin maaseutumatkailussakin. Pitkään jatkuneesta kehittämistyöstä huolimatta uusia toimijoiden yhteisiä keinoja tarvitaan muun muassa maaseudun markkinointiin ja aktiiviseen asukashankintaan sekä maaseutuasumisen perusedellytyksiin vaikuttamiseen, kuten yhteyksiin sekä talo- ja tonttitarjontaan.

Neuvonta ja tutkimus

Asiantuntijapalveluiden ja rahoitusmekanismien on vastattava entistä paremmin yritysten räätälöityihin tarpeisiin. Yrityksiä tulee rohkaista uusien osaamisalueiden hyödyntämiseen, hyvien käytäntöjen etsimiseen, kehittämiseen sekä käyttöönottoon.

Kehittäjäorganisaatioiden, tutkimuksen ja neuvonnan yhteistyö on oltava aktiivista ja toimijalähtöistä, jotta yritystoiminnan kehittyminen ja uusien pk-yritysten syntyminen turvataan. Jatkuva vertailu kilpailijamaihin, kansainvälisten verkostojen luominen sekä hyvien käytäntöjen levittäminen nostavat yhä enemmän satakuntalaisia maaseutuyrityksiä mukaan globaaliin yritystoimintaan toimialasta ja yrityksen koosta riippumatta.

Palvelut

Kunta- ja väestörakenteen muutokset tuovat sekä paineita että mahdollisuuksia uudistaa palveluiden tuottamisen muotoja. Uusien toimintamallien kehittämistä ja käyttämistä sekä kuntien välistä yhteistyötä edistävät uusien sopimusmallien luominen. Erilaisia sopimustapoja ja rahoitusmuotoja tarvitaan erityisesti liikkuvien palveluiden ja monipalvelupisteiden kehittämisessä sekä hoivapalveluissa, liikuntapaikkojen hoidossa, matkailuinfon järjestämisessä, ympäristön hoidossa ja kerhotoiminnassa. Myös välittäjäorganisaatioiminnan kehittäminen työntekijöiden ja työn yhteen saattamiseksi edistää pirstaloituneiden työmahdollisuuksien hyödyntämistä ja palveluiden tuottamista

Toimenpiteitä ja tavoitteita:

Satakuntalaisen maaseudun imagon luominen ja markkinointi:

- Positiivisen ilmapiirin luominen – Satakunta on edellä kävijä ja tavoitteena olla aina ”porasta pidemmällä muita”.
- Turhien idyllikuvitelmiä välttäminen, sillä maaseutu on muuttunut siitä minkäläinen maaseutu ”kuuluisi olla”. Negatiivista imagoa luovia asioita on korjattava oikealla tiedotuksella ja nos-tettava esiin aitoja positiivista valtteja, kuten edullisuus ja väljyys sekä valokuituyhteydet. Maaseudun profiloinnin kautta Satakunta erottuu omilla ominaisilla erityispiirteillään.
- Vihreä talous ja kansainvälinen yritys- ja kansalaistoiminta korostuvat maaseudun positiivisen imagon luojana. Satakunnasta on viestittävä erityisesti sitä, mitä maakunta tuottaa muulle Suomelle.

Tutkimuksen konkretisointi

- Lähtökohtana rahoitettavissa tutkimuksissa on oltava elinkeinojen kehittäminen sekä lopukäyttäjän näkökulma aiheen tarpeellisuudesta. Tutkimusta tulee suunnata aiempaa enemmän myös suoraan yritysten tuotteisiin. Verkostoituminen ja yhteistyö on saatava entistä toimivammaksi tutkimuksen, kehittäjäorganisaatioiden ja oppilaitosten kesken.
- Kansainvälinen tiedon hankinta ja tutkitun tiedon tuominen konkreettisesti käytäntöön. Tärkeää on levittää myös puolivalmiita ideoita yritys kentälle itämään.

Innostaminen

- Yrittäjien rohkaisu kasvamaan, verkostoitumaan, kehittymään ja virittymään huippukuntoon.
- Kehittämisen suuntaaminen yhdessä tekemiseen ja rahoitusmekanismien kohdistaminen toiminnan alkupään rahoitukseen silloin, kun toimintaa käynnistetään uudella toimialalla. Lisäksi on huomioitava myös osa-aikaisen yritystoiminnan mahdollisuudet maaseudun palveluiden tuottajana.
- Uusien innovaatioiden ruokkimisen lisäksi on tehtävä kehitystyötä myös nykyisten innovaatioiden säilyttämisessä ja aktiivisemmassa hyödyntämisessä.
- Kokeiluja yrittäjien sijais- ja tukipalvelujen luomiseksi ja monipuolistamiseksi.

Neuvonnan kehittäminen

- Kehittämistyöltä edellytetään riippumattomuutta, erikoistumista, toimijalähtöisyyttä ja ratkaisukeskeisyyttä.
- Neuvonnassa fokus on oltava syvällä pienissä yrityksissä ja mahdollisimman yrittäjäkohdaisesti räätälöidyssä työskentelyssä.
- Olemassa olevien yrityksen perustamispalveluiden ohella 2-3 vuotta toimineiden yritysten jatkokehittämiseen tarvitaan enemmän panostusta.

Palvelutuotannon kehittäminen

- Mallien kehittäminen ja kokeileminen maaseudun palvelutuotannon ja asumisen edellytysten uusille järjestämistavoille.
- Sopimusmallien kehittäminen ja käyttöön oton edistäminen julkisten organisaatioiden, yrittäjien ja yhdistysten välille.
- Eri sektoreiden yhteisten hankkeiden, liikkuvien palveluiden sekä palveluntuottajien omien palveluiden digitalisoinnin luomien yritys mahdollisuuksien edistäminen.
- Palveluntuottajien verkostojen kokoaminen asiantuntijatyöllä sekä pienyrittäjien yhteismarkkinoinnin edistäminen. Tiedon kokoaminen yritysten ja yhteisöjen tarjoamista palveluista sekä nykyaikaisten menetelmien käyttäminen markkinoinnissa ja tilaustavoissa.

Painopistettä toteutetaan sekä yleishyödyllisillä hanke- ja investointituilla että yritysten kehittämis- ja investointituilla.

Mittarit:

- Imago- ja markkinointihankkeissa tehdyt toimenpiteet sekä tavoitetut henkilöt (lkm)
- Tutkimus- ja neuvontahankkeet (lkm, eur)
- Investoinnit uuteen teknologiaan (eur)
- Uusien verkostojen määrä (lkm)
- Uusien maaseutuyritysten määrä (lkm)
- Tuen kohteena olevien yritysten liikevaihdon, kannattavuuden ja henkilöstön lukumäärän kehitys (eur, lkm)
- Neuvontapalveluita käyttäneet yritykset ja neuvonnan kohteena olevien kehittämistoimien vaikutus (lkm, eur)
- Eri sektoreiden yhteiset pilottihankkeet (lkm)

Painopiste 3: Dynaaminen yrittäisyys

Omistajavaihdokset

Uusien menetelmien kehittäminen maa- ja metsätilojen sekä maaseutuyritysten sukupolvenvaihdosten sekä muiden omistusratkaisuiden edistämiseksi ovat välttämättömiä. Työ jatkajien löytämiseksi ja kannustamiseksi tulee olla vahvasti ennakoivaa ja myös henkisen tuen merkitys tulee huomioida entistä paremmin. Sukupolvenvaihdoksissa olennaista on räätälöidä menetelmät huomioimaan erityyppiset tilat sekä tuotantomuodot ja ottaa huomioon erityisesti yritystoiminnan jatkajan tukeminen vaihdoksen jälkeen.

Toimenpiteitä ja tavoitteita:

Sukupolvenvaihdosten edistäminen:

- Räätälöityjen kehittämispalveluiden pohjana toimii ajantasainen tieto tilojen ja yritysten tulevaisuuden suunnitelmista. Neuvonnassa on tärkeää päästä henkilökohtaiseen kontaktiin ja tunnistaa omistajan tilanne aiempaa ennakkodummin. Neuvonnassa tulisi korostaa myös aiempaa enemmän vaihdoksen taloudellista kannattavuutta ja tuotava esiin myös tilan myynnin vaihtoehdot. Maahanmuuttajien kiinnostus maatalouteen ja yritystoimintaan tulee myös huomioida.
- Metsätiloille suunnatussa neuvonnassa on aiempaa ennakkodummin huomioitava metsänomistajien ikärakenne ja viestiä myös metsätilojen pirstoutumisen haitoista.
- Tiedonvälityksen rooli korostuu, jotta kynnys jatkajan hakemiseksi madaltuu ja jotta keskustelu jatkamisesta saadaan luonnollisemmaksi. Jatkajia tarvitsevia yrityksiä on paljon ja potentiaalisten yrittäjien hakemiseen on hyödynnettävä myös oppilaitosyhteistyötä.

Omistusrakenteiden kehittäminen:

- Maatilayhtiöissä ulkopuolisten sijoittajamallien käytön edistäminen tilanteisiin, jossa tila siirtyy perheen ulkopuoliseen omistukseen. Myös erilaisten osaomistus- ja sopimusmallien kehittämistä tarvitaan vaihtoehtoiksi tilan omistajuuteen. Lisäksi kehittämistyössä on huomioitava tilusjärjestelyt ja muut tilojen kehittymistä edistävät ratkaisut.
- Metsätilojen pirstoutuessa on tiedonvälityksessä tuotava esiin aktiivisesti myös vaihtoehtoisia muotoja metsien hallintaan, käyttöön ja omistukseen. Esimerkiksi yhteismetsät alen-tavat omistamisen riskiä ja lisäävät elinkeinon kannattavuutta sekä mahdollistavat kokonaisuuden ammattimaisemman hoitamisen.

Menetelmien kehittäminen:

- Laajojen verkostojen kokoaminen, jotta jatkajat ja luopujat kohtaisivat. Kohtaamistilaisuuksien järjestäminen spv:n jo tehneiden ja sitä suunnittelevien kesken. Yhteistyötä ja verkostoitumista tarvitaan myös, jotta yhden miehen yritykset houkuttaisivat nuoria. Myös luopujan tulisi helposti saada paremmin tietoa omista mahdollisuuksistaan.
- Uusien yritysten neuvontapalveluihin tarvitaan aktiivisemmin mukaan tietoa siitä, mitä yrityksiä on myytävänä.

Toimintaympäristöt

Bioenergian käytön, hankintalogistiikan ja raaka-aineen saatavuuden kehittäminen luovat perusedellytykset maaseutulähtöisen bio- ja energiatalouden kehittämiseksi. Uusien teknologisten ratkaisujen hyödyntäminen, palvelutuotanto, pilottikohteet ja rohkea tarttuminen uusiin avauksiin luovat lisää mahdollisuuksia energiayrittäjyyteen. Neuvonnan ja rahoituksen koordinointia tulee tehdä entistä tiiviimmässä ja asiakaslähtöisemmässä yhteistyössä eri toimijoiden kesken.

Teollisessa tuotannossa päähankkijoiden vaatimukset arvoketjun alkupään yritysten osamiselle kasvavat, mikä luo myös mahdollisuuksia omien tuotteiden ja vaihtoehtoisten palveluratkaisuiden kehittämiseen. Uusien yritysten syntymistä ja pienten yritysten verkostoitumista edistävät toiminnan parempi integrointi päähankkijoiden ja jatkojalostusta harjoittavien yritysten kanssa. Liiketoiminnan edistyminen vaatii edelleen panostusta laatuun ja investointeihin. Puura-kentämissä pienyritysten kehittämistyö tulee suunnata vastaamaan alan nousevaa kysyntää.

Kuluttajien kasvava kiinnostus ruuan alkuperään, laatuun ja terveysvaikutuksiin tuovat uusia elinkeinomahdollisuuksia elintarvikkeiden jatkojalostukseen. Lyhyiden tuotantoketjujen kehittäminen, läpinäkyvyyden edistäminen sekä teknologiamahdollisuuksien hyödyntäminen kasvavat tavat tuotteiden jalostusastetta ja elintarvikkeiden arvonlisäystä Satakunnassa.

Matkailun kehittämisessä keskiössä ovat luontoon ja lähiruokaan perustuvien palvelukokonaisuuksien kokoaminen ja tuotteistaminen. Maaseudun kehittyvät kärkituotteet, niitä tukevien yritys- ja myyntiverkostojen muodostaminen sekä palveluiden laadun ja ympärivuotisuuden edistäminen luovat rungon satakuntalaiselle maaseutumatkailulle.

Hevostalouden kasvu edellyttää panostusta yhä ammattimaisempaan yritystoimintaan, joka perustuu sekä liiketaloudelliseen osaamiseen että hevosten ja ympäristön hyvinvoinnista huolehtimiseen. Liiketoiminnan ja turvallisen työskentelyn kehittyminen vaativat investointeja tiloihin ja järjestelmiin, sillä toimintoja on mm. automatisoitu liian vähän suhteessa kasvaneeseen työmäärään.

Toimenpiteitä ja tavoitteita:

Bioenergian käytön ja tuotannon lisääminen

- Eri energiamuotojen yhdistelmälaitoksien ja siirrettävien ratkaisuiden käytön edistäminen sekä uusien käyttökohteiden haravointi paikallisen bioenergian käyttöön.
- Lämpöyrittäjyyden edistäminen, korjuuteknikoiden kehittäminen sekä uuden teknologian kehittäminen ja käyttöönotto yrityksissä.
- Metsäenergian tarjonnan vahvistaminen tiedotuksen keinoin ja tutkimustiedon levittäminen mm. siitä, miten voidaan tuottaa energiaa yhteistyöllä.

Uusia avauksia

- Terminaalien rakentaminen biopohjaisille materiaaleille, jolloin toimitusvarmuus ja logistiikka tehostuvat ja syntyy myyntikokoisia eriä myös mm. erikoispuulle.
- Hajautetun energian tuotantomalleja yhdistävien Energiakylä –toimintamallien kehittäminen.

Teollinen tuotanto (ml. elintarvikkeiden jatkojalostus)

- Tuotannon kehittämisessä olennaisinta on laatuun panostaminen ja tietää mitä tuottaa, millä vaatimuksilla ja kenelle. Laatu koskee niin palveluita, tuotannollista toimintaa kuin prosessejakin. Prosessien kilpailukykyyn ja riskien hallintaan on kiinnitettävä erityisesti huomiota, jotta ylimääräiset kustannukset saadaan kuriin.
- Osaamisen, konekannan ja toimitusvarmuuden kehittäminen kansallista ja kansainvälistä kilpailua vastaavaksi.
- Yrityksen ydintoiminnan tunnistaminen ja ”rönsyjen” hoitaminen verkostoitumalla. Oman tuotannon kehittäminen sopimuskumppanin rinnalla.
- Yritysvastuun (taloudellinen, sosiaalinen, ympäristövastuu) kouluttaminen alihankkijoille.

Tuotteistus ja tehokkuus

- Valmiiksi tuotteistettujen ratkaisuiden verkostomainen kehittäminen sekä kuluttajille että yrityksille. Teollisten symbioosien edistäminen.
- Luonnonmateriaalien tuotteistaminen ja jatkojalostuksen kehittäminen sekä aktiivinen tiedotus puurakentamisen esimerkkikohteista rakennuttajille ja hankinnoista vastaaville.
- Päämiehen palautteen hyödyntäminen tuotannon kehittämisessä ja sen perusteella toteutettava muuntautumisolomus oman yritystoiminnan suhteen.
- Maaseudun valmiin (tyhjenevän) rakennuskannan hyödyntäminen yritystoiminnassa.

Teollisuutta palveleva yrittäjyys

- Teollista tuotantoa palvelevan yrittäjyyden perustamisen ja kehittämisen tukeminen.
- Yrittäjien ja oppilaitosten tuotannollisen yhteistyön kehittäminen esim. tilojen ja koneiden käytössä.

Elintarvikkeiden arvonlisäys

- Satakuntalaisen elintarvikeketjun profiiliin, valtakunnallisen merkittävyyden ja näkyvyyden nostaminen sisältäen myös lyhyiden tuotantoketjujen sekä luomutuotannon markkinälähtöisen kehittämisen. Elin-tarvikeketjun yhteistyön ja kilpailukykyyn lisääminen ja innovaatioiden edistäminen. Paikallisten pienten jalostajien toiminnan kehittäminen ja yhteisen näkyvyyden lisääminen.
- Maatilojen kannustaminen ja tukeminen suoramyyntiin sekä elintarvikkeiden jatkojalostukseen.
- Metsään perustuvien uusien terveystuotteiden kehittäminen sekä keruutuotteiden kauppa- ja logistiikkajärjestelmien edistäminen vastaamaan markkinoiden kysyntää.

Matkailu

- Yrittäjien verkostoituminen myynnissä, markkinoinnissa, palvelutuotannossa ja erikoisosaamisen hankkimisessa. Osaamisen lisääminen erityisesti kv-markkinoille suuntautuvaan mainontaan ja tuotteistukseen.
- Omien tuotteiden tuotteistaminen ja käyttäminen (lähiruoka, metsä, keruutuotteet) sekä tuotteistamisosaamisen ja laatutyön kehittäminen.
- Ympäristön hyödyntämisen (luonnonympäristö, rakennettu ympäristö) edistäminen ja yhteistyön kehittäminen eri alan toimijoiden kesken. Uusien keinojen kehittäminen myös kansallispuistojen ja yhteismetsien hyödyntämiseen matkailussa.

Hevostalouden kehittäminen

- Ammattimaisen turvallisuutta ja ympäristöä korostavan osaamisen kehittäminen. Ympäristön laatuun panostaminen koulutuksella, investoinneilla ja neuvonnalla.
- Innostaminen erityisesti olemassa olevan yritystoiminnan kehittämiseen ja uusien tuotteiden (hoiva-ala, hyvinvointipalvelut, ohjelmapalvelut) luomiseen.
- Palveluiden myynnissä verkostomaisen ammatillisen toimintatavan edistäminen.

Painopistettä toteutetaan sekä yleishyödyllisillä hanketuilla että yritysten kehittämis- ja investointituilla.

Mittarit:

- Tiedotustilaisuuksiin osallistuneet henkilöt (lkm)
- Tilusjärjestelyiden ja yhteismetsien lukumäärän kehitys (lkm, ha)
- Sukupolvenvaihdosten lukumäärän kehitys tiloilla ja maaseutuyrityksissä (lkm)
- Tuotannon laatua kehittävät hankkeet (lkm, eur)
- Yritysten kilpailukykyä lisäävät investoinnit (lkm, eur)
- Kehitetyt uudet kaupalliset tuotteet (lkm)
- Syntyneet uudet yritykset eri toimialoittain (lkm)
- Lyhyitä tuotantoketjuja kehittävät toimet (lkm)
- Paikallisten jalostajien yhteistä näkyvyyttä lisäävät toimet (lkm)
- Uudet suoramyyntipisteet (lkm)
- KV-markkinoille suuntautuvat kehittämistoimet (lkm, eur)

Läpikäyvät teemat ja niiden toimenpiteet

Yhteistyö ja kumppanuus

Yhteistyö eri toimijoiden ja toimialojen kesken kaipaa entistä rohkeampia ja ennakkoluulottomampia toimintatapoja. Elintarvikeketjussa uuden yhteistyön lisääminen kohdistuu koko ketjuun: logistiikkaan, raaka-ainehankintaan, markkinoille pääsyyn, markkinointiin ja tuotekehitykseen sekä ympäristön hoitoon. Myös alkutuotannossa kaivataan uudenlaista yhteistyötä etenkin eri tuotantosuunnan tilojen välille. Maaseutuasumisessa korostuvat yhteisöllisyys, yhteisvastuu ja verkostoituminen vakituisten ja monipaikkaisten asukkaiden sekä maahanmuuttajien kesken. Yhteistyön kehittämisessä on uudistettava ajattelutapoja, jotta muun muassa eri toimialoja yhdistäviä uusia yritysideoita syntyisi.

Toimenpiteitä ja tavoitteita:

Yrityksiä on aktiivisesti rohkaistava tekemään yhteistyötä. Verkosto-osaamisen kehittämisessä korostuvat verkostotoiminnan mukanaan tuomat taloudelliset hyödyt niin riskin jakajana, kustannusten säästäjänä, toimitusvarmuuden mahdollistajana kuin uusien innovaatioiden synnyttäjänäkin. Eri toimialojen yritysten välille tarvitaan myös foorumeita kohtaamiselle. Samoin oppilaitosten ja yritysten aktiivisempi yhteistyö tarvitsee keskinäisen vuorovaikutuksen lisäämistä. Alkutuotannossa keskeistä on lisäksi kotieläin- ja kasvinviljelytilojen keskinäisen yhteistyön edistäminen

Yritystoiminnan kehittämisessä tarvitaan kansainvälisten verkostojen luomista, tiedon hakemista, ideoiden sekä tiedon välittämistä olemassa olevista kansainvälisistä verkostoista ja kumppanuuksista. Verkostojen kokoon juokseminen ja yhteistyön edistäminen on olennaista uuden liiketoiminnan synnyttämiseksi ja parhaiden käytäntöjen levittämiseksi. Uusien verkostojen kokoamiseksi on tunnistettava kärkiyritykset (kansalliset ja kansainväliset) ja rakennettava niiden tarpeita vastaavia verkostoja. Eri organisaatioiden yritysneuvojen verkostoja on levitettävä ja hyödynnettävä esimerkiksi uuden innovaatio- ja yrittäjyyspotentiaalin tunnistamiseksi.

Verkostojen kautta pienillä yrittäjillä on mahdollisuus luoda entistä kestävämpää ja dynaamisempaa liiketoimintaa. Myös pienet yritykset voivat toimia verkostojen vetureina, joten niitä on tuettava kohti veturiyrittäjyyttä. Olemassa olevia toimitusverkostoja on myös kannustettava omien tuotteiden innovointiin. Erikoisosaamisen tuominen markkinoille on mahdollista verkostojen muodostamalla isommilla kokonaisuuksilla. Vihreän talouden verkostojen kokoaminen ja kehittäminen on mahdollista myös vientituotteeksi.

Elintarviketuotteiden yhteisen logistiikan kehittämisessä keskeistä on pienten kauppaerien saaminen paitsi vähittäiskauppaan niin ennen kaikkea ammattikeittäille, joilla on vaikeuksia saada paikallisia raaka-aineita käyttöönsä. Maakunnallisten brändien luomista tukevat myös eri tuottajien kokoaminen yhteisen nimittäjän alle ja paikallisempien markkinaperusteisten tuoteperheiden luominen.

Imagon rakentamisessa on olennaista yritysten ja yhteisöjen yhteistyö erityisesti työntekijöiden houkuttelemiseksi Satakuntaan. Niin ikään asukasmarkkinoinnissa tarvitaan tiiviimpää yhteistyötä ja yhteistä viestiä kylien, kuntien, kaupunkien ja muiden toimijoiden kesken. Yhteisöjen toteuttamissa kehittämis- ja investointihankkeissa keskeistä on maaseudun palveluita kehittävien toimenpiteiden toteuttaminen laajassa eri toimijoiden yhteistyössä.

Mittarit:

- Yritysten kohtaamistilaisuuksiin osallistuneet hlöt (lkm)
- Syntyneet kansainväliset verkostot (lkm)
- Hankkeen aikaiset kansainväliset kontaktit (lkm)
- Neuvontaorganisaatioiden yhteishankkeet (lkm)
- Syntyneet uudet logistiikkaratkaisut (lkm)
- Biotalouden verkostohankkeet (lkm, eur)
- Uudet tuoteperheet ja brändit (lkm)
- Imago- ja asukasmarkkinointia sekä rekrytointia kehittävät tapahtumat, tavoitetut henkilöt, uudet asukkaat (lkm)
- Laajasti eri toimijoita hyödyttävät yleishyödylliset investoinnit (lkm ,eur)

Ympäristön kestävä käyttö

Uudet ratkaisut ympäristön kestäväen käytön edistämiseksi luovat sekä elinkeinomahdollisuuksia että perustan viihtyisälle asumiselle. Tulevaisuuden luontoperusteisina resursseina ovat muun muassa monimuotoisuus, ekosysteemipalvelut, luonnon- ja maisemanhoito sekä infrastruktuuriin liittyvä palvelutoiminta ja osaaminen. Maaseutuympäristö tarvitsee investointeja kunnostukseen, hoitoon ja käytettävyyteen.

Toimenpiteitä ja tavoitteita:

Ympäristön kestävä käyttö on luonnollinen osa tuettavaa yritystoimintaa sekä maatalojen toiminnassa että muissa maaseutuyrityksissä. Alkutuotannon ja ympäristönkäytön yhteisten päämäärien tulisi olla näkyvämmiin esillä, ja tiloille suunnatussa neuvonnassa konkretisoida ympäristöön liittyvän kehittämisen mukanaan tuomat kustannushyödyt.

Ympäristö- ja ilmastotavoitteet tuovat mukanaan myös uusia mahdollisuuksia kaupallisiin innovaatioihin. Ympäristön hoidon ja infra tukevan palveluyrittäjyyden sekä ekosysteemipalveluiden tai esimerkiksi tulvasuojeluun ja jätevesijärjestelmiin liittyvän palveluyrittäjyyden syntymiseen tarvitaan tukea, koulutusta ja innostusta. Ilmaston muuttuessa korostuvat varautuminen sääriskeihin sekä toimintamallien kehittäminen nopeaan reagointiin. Myös ruuan imagoa voi kehittää perustuen ympäristöarvoihin.

Metsien merkitystä elinympäristönä, luontoarvona, henkisen hyvinvoinnin lähteenä ja elinkeinoresurssina tulee tiedonvälityksen keinoin korostaa entistä laajemmin. Tietoisuus metsästä lisää myös kiinnostusta oman metsän hoitamiseen ja hyödyntämiseen. Tiedonvälityksen kautta voidaan vaikuttaa myös maiseman (sekä rakennetun että rakentamattoman) hoidettuna ja viljeltyinä pitämiseen. Maaseudulla tarvitaan kehittämistyötä myös erityyppisten monipuolisen maankäytön mahdollistavien suunnittelumallien luomiseksi.

Puun ja muiden metsästä saatavien tuotteiden mahdollisuus ympäristöystävällisenä ja hiilitaseeseen positiivisesti vaikuttavana materiaalina on tuotava paremmin esiin sekä tuotekehityksessä että viestinnässä. Yritysten tuotekehitystä tulee suunnata siten, että vuonna 2020 tuotteet valmistetaan mahdollisimman vähän hiilitasetta kuormittavalla tavalla. Luontoon perustuvien hyvinvointi- ja matkailupalveluiden kehittäminen ja tuotteistaminen myös kansainvälisille markkinoille luo lisää luontaisiin mahdollisuuksiin perustuvia elinkeinomahdollisuuksia maaseudulle. Luonto- ja maisema-arvoihin sekä luonnon monimuotoisuuteen perustuvan yrittäjyyden tukeminen lisää maaseudun maanomistajien, yrittäjien ja asukkaiden ansaintamahdollisuuksia.

Keskitettyjen, suljettuun kiertoon (raaka-aineet, tuotanto, jätteet, energia) perustuvien prosessien kehittäminen on merkittävä mahdollisuus maaseutuyritysten syntymiseen ja kasvamiseen. Yritysten kasvun ruokkiminen on tärkeää erityisesti niillä seuduilla, joilla on jo olemassa mahdollisuuksia kierrätykseen perustuvaan tai sitä hyödyntävään yritystoimintaan. Yritystoiminnassa on yleisesti keskityttävä ympäristöystävällisempien tuotantoprosessien kehittämiseen ja erityisesti vesien hoidon, jätteiden kierron, uudelleenkäytön ja jälkimarkkinoiden sekä niitä tukevan palveluyrittäjyyden kehittämiseen. Yritystoiminnan ohella myös maaseutuasumiseen voidaan kehittää kyläkohtaisia energiatehokkaita pilottiratkaisuja, jotka voivat edistää myös hajautettua energiantuotantoa.

Läpikäyviä teemoja toteutetaan sekä yleishyödyllisillä hanke- ja investointituilla että yritysten kehittämis- ja investointituilla.

Mittarit:

- Ympäristön hoitoa, kestäväää käyttöä ja palvelutoimintaa edistävät yrityshankkeet (lkm, eur)
- Ympäristön kestäväää käyttöä ja ilmastotavoitteita palvelevat uudet innovaatiot (lkm)
- Hiiltä sitoviin materiaaleihin perustuvat tuotekehityshankkeet (lkm, eur)
- Uudet, luontoon perustuvat hyvinvointi- ja matkailutuotteet (lkm)
- Maisemien parantamiseen ja hyödyntämiseen kohdistuvat toimet (lkm)
- Raaka-aineiden, jätteiden tai energian kierrätykseen perustuvat toimet (eur)
- Maaseutuasumisen energiatehokkuutta/ympäristöystävällisyyttä kehittävät hankkeet (lkm, eur)

6. Strategian rahoitus

Satakunnan alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman julkisen rahoituksen (EU+valtio) määräraharahatarve vuosille 2014-2020 on 35 miljoonaa euroa. Arvio perustuu ohjelmakauden 2007-2013 toteutuneisiin myöntövaltuuksiin sekä maaseutuohjelman alueellisen merkityksen kasvamiseen Satakunnassa, jossa rakennerahastojen rahoitusmahdollisuudet tulevat vähenemään merkittävästi. Tavoitteena on, että julkisesta tuesta 60 % kohdistuu suoriin yritystukiin ja 40 % hanketukiin.

Kuntien rahoitusosuuksia edellytetään hankkeilta, joista saatava hyöty kohdistuu selkeästi yhden tai muutaman kunnan alueelle. Rahoitettavista kehittämissuunnitelma- ja hankkeista suurin osa tulee olemaan maakunnallisia / ylitse maakunnallisia laajoja kehittämissuunnitelma- ja hankkeita, joille on erittäin vaikeaa koota kattavaa kuntarahoitusta. Kuntien rahoitusosuudeksi esitetään 3 % koko ohjelmajaksosta, eli noin 1,1 miljoonaa euroa. Tavoite yksityisen rahoitusosuuden kertymiselle on noin 68 miljoonaa euroa. Näin ollen ohjelmajaksosta kokonaismääräksi muodostuu 104 miljoonaa euroa.

Oheisissa taulukoissa on kuvattuna arviot alueellisen ohjelmajaksosta eri tukimuodoittain sekä toimenpiteittäin.

Tukimuoto	EU+valtio	Kuntarahoitus	Yksityinen rahoitus	YHTEENSÄ
Yritystuki	21,0	0,0	63,0	84,0
Hanketuki, kehittäminen	12,0	0,4	3,6	16,0
Hanketuki, investoinnit	2,0	0,7	1,3	4,0
YHTEENSÄ	35,0	1,1	67,9	104,0

Arvio rahoituksen jakautumisesta prioriteeteittäin	EU+valtio / hanketuet	EU+valtio / yritystuet	Kuntarahoitus	Yksityinen rahoitus / hanketuet	Yksityinen rahoitus / yritystuet	YHTEENSÄ
1. Tietämyksen siirron ja innovaatioiden edistäminen maaseudulla	3,0	0,0	0,0	0,7	0,0	3,7
2. Maatalouden kilpailukykyyn ja maatilojen elinkelpoisuuden edistäminen	0,5	0,0	0,0	0,2	0,0	0,7
3. Elintarvikeketjun organisoitumisen ja maatalouden riskienhallinnan edistäminen	2,0	0,0	0,0	0,5	0,0	2,5
4. Maa- ja metsätaloudesta riippuvaisten ekosysteemien ennallistaminen, säilyttäminen ja parantaminen	1,0	0,0	0,0	0,3	0,0	1,3
5. Luonnonvarojen tehokkaan käytön sekä vähähiiliseen ja ilmasto- ja säästäväseen talouteen siirtymisen edistäminen maatalous-, elintarvike- ja metsäsektoreilla	1,5	5,0	0,2	0,6	15,0	22,3
6. Sosiaalisen osallisuuden, köyhyyden vähentämisen ja taloudellisen kehityksen edistäminen maaseudulla	6,0	16,0	0,9	2,6	48,0	73,5
YHTEENSÄ	14,0	21,0	1,1	4,9	63,0	104,0

Arvio rahoituksen jakautumisesta toimenpiteittäin	EU+valtio / hanketuet	EU+valtio / yritystuet	Kuntarahoitus	Yksityinen rahoitus / hanketuet	Yksityinen rahoitus / yritystuet	YHTEENSÄ
1. Tietämyksen siirtoa ja tiedotusta koskevat toimet (art. 15)	3,0	0,0	0,1	0,8	0,0	3,9
2. Aineellisia varoja koskevat investoinnit (art. 18)	0,0	6,0	0,0	0,0	18,0	24,0
3. Maatalouden tai muun yritystoiminnan aloittaminen ja kehittäminen (art. 20)	0,0	15,0	0,0	0,0	45,0	60,0
4. Peruspalvelut ja kylien uudistaminen maaseudulla (art. 21)	3,5	0,0	0,8	1,8	0,0	6,1
5. Yhteistyö (art. 36)	7,5	0,0	0,2	2,3	0,0	10,0
YHTEENSÄ	14,0	21,0	1,1	4,9	63,0	104,0

Teknisellä avulla on ohjelmajaksolla 2007-2013 hoidettu Leader- yritys- ja hanketukien myöntötoimet, maaseutuohjelman hanketukien päätösvalmistelu sekä kaikkien maaseutuohjelman hanke- ja yritystukien maksuhakemusten käsittely. Tähän on ollut käytettävissä 4 htv resurssi. Ohjelmajaksolla 2014-2020 tarvitaan maaseutuohjelman toimeenpanon toteutukseen vähintään 5,5 htv:n resurssi, josta 2 htv käytetään hanke- ja yritystukien myöntöön ja 3,5 htv maksatukseen, mukaan lukien hallinnollisiin tarkastuksiin vaadittava resurssi. Suurin osa menoista kohdentuu henkilöstökuluihin, mutta erityisesti kauden alussa tarvitaan resursseja tiedotukseen ja hanketoimijoiden koulutukseen. Lisäksi ohjelmajaksosta kuluessa toteutuksen alueellisen arvioinnin toteuttaminen edellyttää teknistä tukea. Satakunnan ELY-keskuksen arvioitu teknisen tuen tarve ohjelmajaksolla 2014-2020 on noin 2,3 miljoonaa euroa.

7. Valintakriteerit ja aluerajaukset

7.1 Valintakriteerit

Hanke- ja yritystukien valintaa ohjaavat yleiset valintakriteerit, jotka varmistavat rahoitusvalintojen kohdistumisen lainsäädännön ja Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman mukaisiin hankkeisiin. Näiden lisäksi määritellään alueelliset valintakriteerit, jotka ohjaavat rahoitusvalintoja vastaamaan Satakunnan alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman painopisteitä ja teemoja. Hankkeen yleiset ja alueelliset valintakriteerit päätetään ja niiden sisältö tarkennetaan lainsäädäntö- ja ohjelmatyön edetessä vuonna 2014. Samoin täsmennetään strategian painopisteiden ja toimenpiteiden yhteydessä esitettyjä mittareita.

Alustavasti on määritelty seuraavat alueelliset valintakriteerit, joista hanke- ja yritystukihakemuksen on täytettävä yksi tai useampi päästäkseen mukaan rahoitusvalintaan. Toimenpiteiden tulee

- edistää alueen toimijoiden osaamista ja tiedonhankintaa
- lisätä maaseutuelinkeinojen kannattavuutta, kasvua ja kilpailukykyä
- monipuolistaa ja uudistaa maaseudun elinkeinorakennetta
- kasvattaa tuotteiden jalostusarvoa ja laatua
- luoda uusia työpaikkoja ja toimeentulomahdollisuuksia
- kehittää uusia innovaatioita, uusia ratkaisuja tai kokeiluja
- edistää sukupolvenvaihdosten toteutumista
- edesauttaa yhteistyön ja kumppanuusverkostojen syntymistä
- edistää toimijoiden kansainvälistymistä
- parantaa maaseudun vetovoimaisuutta työ- ja asuinpaikkana
- edistää maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta
- kehittää maaseudun palveluita ja niiden tuottamistapoja
- kehittää markkinointi – tai tuotteistamisosaamista
- edistää yhteisöllisyyttä
- perustua ympäristön kestävään käyttöön.

Lisäksi valintatilanteessa etusijalla ovat hankkeet, jotka kohdistuvat harvaan asutulle tai ydinmaaseudulle sekä hankkeet, joiden kohderyhmänä ovat pääosin nuoret tai naiset. Yhteensovitus eri rahoituslähteiden kesken tulee olla myös varmistettuna ennen rahoitusvalintaa. Kunnan oman elinkeinotoiminnan ja rahoitettavan hanketoiminnan raja on oltava selkeä.

Alueelliset valintakriteerit eivät kohdistu Leader-toimenpiteestä rahoitettaviin hanke- ja yritystukiin, vaan toimintaryhmät määrittelevät omat paikallisten strategioiden mukaiset valintakriteerinsä.

7.2 Aluerajaukset

Satakunta kuuluu kokonaisuudessaan maaseutuohjelman toteutusalueeseen lukuun ottamatta Porin ja Rauman keskusta-alueita. ELY-keskuksen myöntämissä yritystuissa noudatetaan Karhuseutu ry:n (Pori) ja Ravakka ry:n (Rauma) kanssa yhdessä määriteltyjä aluerajauksia.

Porin kaupungin keskusta-alueen rajausta noudattaa pääsääntöisesti nykyisellä ohjelmakaudella käytössä olevaa rajausta. Kyseeseen saattaa kuitenkin tulla vielä joidenkin Porin maaseutu-alueiden kaupunkiosien liittäminen Karhuseudun alueeseen, joten lopullinen yhteinen tarkka rajausta määritellään toimintaryhmien virallisen haun yhteydessä. Myös Rauman kaupunkialueen lopullinen yhteinen määrittely on kesken ja tukialue tarkennetaan toimintaryhmien virallisen haun yhteydessä.

8. Läpileikkaavat teemat

Manner-Suomen ohjelman läpileikkaavat teemat ovat keskeisessä asemassa myös Satakunnan alueellisessa kehittämissuunnitelmassa. Uudet ratkaisut ja innovaatiot ovat yksi kolmesta ohjelman painopisteestä. Ympäristön kestävä käyttö taas muodostaa koko alueellista strategiaa läpikäyvän teeman, joka pitää sisällään muun muassa suljettua kiertoa perustuvien ratkaisuiden kehittämisen, luontoon perustuvan yritystoiminnan edistämisen sekä mahdollisimman vähän hiilipäästöjä tuottavien ja siten ilmaston muutosta hillitsevien tuotantotapojen luomisen. Ympäristön kestävä käyttö –läpileikkaavana teemana toteuttaa myös kestävä kehityksen periaatteita.

Alueellisen strategian valintakriteerit ottavat huomioon nuoriin ja naisiin kohdistuvat hankkeet sekä alueen tasapainoisen kehityksen. Rahoitusvalinnoissa painotetaan hankkeita, jotka kohdistuvat harvaan asutulle tai ydinmaaseudulle. Niin ikään etusijalla valintatilanteessa ovat nuoriin tai naisiin kohdistuvat hankkeet. Nuoriin kohdistuvia hankkeita rahoitetaan lisäksi erityisesti Leader-toimenpiteen kautta. Kaupungin ja maaseudun vuorovaikutus korostuu ohjelman useissa toimenpiteissä, kuten osaavan työvoiman hankinnassa ja koulutuksessa, lähiruuan käytön edistämiseksi, palveluiden kehittämisessä sekä bioenergian käytön ja tuotannon lisäämisessä. Alueellisen strategian yhteys Itämeri-strategiaan kulminoituu erityisesti rehevöitymisen pysäyttämiseen sekä ravinnekuormituksen vähentämiseen, joihin pyritään vastaamaan esimerkiksi lisäämällä maaseudun toimijoiden osaamista ja tietoa sekä edistämällä ympäristön hoitoon liittyvän yrittäjyyden syntymistä.

9. Alueen ohjelmien yhteensovitus ja työnjako

9.1 Leader-strategiat

Alueellista maaseutu strategiaa on valmisteltu tiiviissä ja aktiivisessa yhteistyössä satakuntalaisten Leader-ryhmien kanssa. Satakunnan ELY-keskuksen alueella toimii – kokonaan tai osittain - viisi toimintaryhmää: Aktiivinen Pohjois-Satakunta ry, Joutsenten Reitti ry, Karhuseutu ry, Kehittämissyhdystys Pyhäjärvisseutu ry sekä Maaseudun kehittämissyhdystys Ravakka ry. Alueellisen strategian sekä Leader-strategioiden toimeenpanon yhtymäkohdista on tehty yhteiset linjaukset. Varsinainen yhteistyösopimus ELY-keskuksen ja Leader-ryhmien kesken laaditaan toimintaryhmien virallisen hakukierroksen yhteydessä.

Leader-strategioiden merkitys korostuu erityisesti yhteisöjen toiminnan kehittämisessä sekä paikallisesti toimivien pienten yritysten tukemisessa. Alueellinen maaseutu strategia sisältää myös yhteisöjen toiminnan kehittämistä, mutta sen toimenpiteet kohdistuvat pääosin seudullisiin ja

maakunnallisiin hankkeisiin. Yhteisöjen toiminta on kuitenkin valtaosin paikallisuuteen perustuva, joten Leader on olennainen rahoitusväline maaseudun yhteisöllisyyden lisäämiseen, uusien toimintatapojen luomiseen ja osaamisen kasvattamiseen. Yritystoiminnan kehittämisessä Leader-ryhmät keskittyvät erityisesti paikallisesti toimiviin, 1-3 htv työllistäviin yrityksiin sekä uutta liiketoimintaa luoviin kokeiluihin.

Satakunnan alueellisen maaseutuohjelman ja Satakunnassa toimivien Leader-ryhmien ohjelmien yhteensovitus

Alueellisesta maaseutuohjelmasta ja Leader-ohjelmista haettavien hanke- ja yritystukien rahoitusta ohjataan pääsääntöisesti seuraavan työnjaon mukaisesti.

Alueellinen maaseutuohjelma	Leader-ohjelmat
<u>Hanketukien toteutusalue</u> Toteutus- / vaikutusalue vähintään useampi kunta, pääsääntöisesti hankkeet maakunnallisia tai ylimaakunnallisia	<u>Hanketukien toteutusalue</u> Toteutus- / vaikutusalue paikallinen, kuntakohtainen, toimintaryhmän alue, toimintaryhmien välinen tai kansainvälinen
<u>Yritystuet</u> Kohderyhmänä 4-10 htv mikroyritykset, elintarvikkeiden jalostuksessa pk-yritykset. Päätoimisen yrittäjyyden tukeminen. Perustamisavustukset ohjataan pääsääntöisesti ELY-keskukselle. Kokeiluhankkeita tapauskohtaisesti.	<u>Yritystuet</u> Kohderyhmänä 1-3 htv mikroyritykset. Tapauskohtaisesti myös osa-aikayrittäjyyden tukeminen. Kokeiluhankkeiden aktiivinen käyttö. Perustamisavustukset ohjataan pääsääntöisesti ELY-keskukselle / rahoitettaessa tiivis yhteistyö ELY-keskuksen kanssa yhteisen linjan varmistamiseksi
<u>Palveluiden kehittäminen</u> Maakunnallisten mallit, sopimustapojen ja –osaamisen kehittäminen	<u>Palveluiden kehittäminen</u> Paikalliset ratkaisut, räätälöidyt pilotit, verkostojen kokoaminen
<u>Metsä & Energia</u> Neuvonnan kehittäminen, omistusrakenteiden edistäminen, toimintaympäristöt, isommat pilottikokeilut	<u>Metsä & Energia</u> Paikallinen energiayrittäjyys, paikallisen tuotannon pilotit, kyläkohtaisten mallien luominen, metsien muun taloudellisen käytön edistäminen (virkistys, matkailu, luonnontuotteet)
<u>Elintarvikeketju</u> Koko ketjun maakunnallinen / ylimaakunnallinen kehittäminen, yrittäjien koulutus, maakunnalliset logistiikka- yms. ratkaisut, pk-yritysten investointituet. Maakunnalliset tuoteperheet ja verkostot.	<u>Elintarvikeketju</u> Maatilojen suoramyyntin ja tuotteiden kaupakunnostuksen tukeminen, lyhyiden toimitusketjujen kehittäminen, kokeiluhankkeet, yritysryhmien kehittäminen. Paikallisten brändien tuotteistaminen. Lähiruuan kv-kehittäminen
<u>Asukashankinta, asuminen, maaseudun imago</u> Maakunnallinen imagotyö ja asukashankinta	<u>Asukashankinta, asuminen, maaseudun imago</u> Paikalliset, kuntakohtaiset ratkaisut, asumisviihtyvyyden kehittäminen, paikallisidentiteetin, -kulttuurin ja lähidemokratian edistäminen
<u>Matkailu</u> Maakunnallisen yhteistyön luominen, tuotteistaminen, markkinointi	<u>Matkailu</u> Paikallisten yritysten / yhteisöjen tuottamien palveluiden kehittäminen, tuotteistaminen, markkinointi, verkostointi. Kv-matkailun kehittäminen paikallisista lähtökohdista
<u>Osaaminen</u> Yrittäjien koulutus maakunnallisesti / ylimaakunnallisesti, erikoisosaaminen, tilojen laajemmat koulutuspaketit	<u>Osaaminen</u> Paikallistoimijoiden koulutukset, paikallinen / alueellinen tiedonvälitys, kansainvälisten hyvien käytäntöjen levittäminen

9.2 Rakennerahastot

Koko valmisteluprosessin ajan rakennerahastojen ja maaseuturahaston valmistelua on tehty tiiviissä yhteistyössä. Käytännön yhteensovitystyötä on tehty sekä ELY-keskuksen sisällä EU-rahoitusryhmässä että erikseen maakuntaliiton kanssa järjestetyissä tapaamisissa. Myös maakuntaohjelman samanaikainen valmistelutyö on tukenut merkittävästi rakennerahastojen ja maaseuturahaston yhteensovitystä. Rahastojen toimien jatkuvan yhteensovituksen merkitys korostuu Satakunnassa ohjelmakaudella 2014-2020, kun rakennerahastovaroihin on odotettavissa huomattavat supistukset. Seuraavassa on tiivistetysti esitetty rahastojen keskeiset yhtymäkohdat alueellisen maaseudun kehittämisstrategian painopisteiden mukaisesti.

Ammatillinen ja erikoistunut osaaminen

Osaavan työvoiman saatavuuden edistäminen on keskeinen rahastojen yhteinen tavoite. Maaseutuohjelman kohderyhmänä ovat maaseutualueilla toimivat mikroyritykset, kun taas rakennerahastot voivat rahoittaa pk-yrityksiin kohdistuvia toimia koko Satakunnan alueella.

Osaamisen lisäämisessä ESR:n ydinkohderyhmää ovat - pk-yritysten lisäksi - työttömät ja erityisesti nuoret, maahanmuuttajat ja pitkäaikaistyöttömät. Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen lisääminen on mahdollista rakennerahastoissa esimerkiksi suoraan yrityksiin kohdistuvilla verkostomaisilla koulutushankkeilla. Alkutuotannon kehittäminen keskittyy maaseuturahastoon.

Uudet ratkaisut ja innovaatiot

ESR:n rooli on keskeinen koulutuksen työelämälähtöisyyden ja elinikäisen oppimisen kehittämisessä, joissa maaseutuohjelman keinot ovat rajalliset. Rakennerahastoissa voidaan maaseuturahastoa laajemmin koota mm. eri oppilaitosten, kehittäjäorganisaatioiden, yrittäjien ja julkisten toimijoiden yhteisiä verkostoja sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Hyvinvointipalveluiden tuottamisessa tapahtuvat muutokset koskettavat koko maakuntaa ja niiden kehittämisessä tehdään tiivistä koordinaatiota eri rahastojen kesken.

EAKR:n painopisteenä on koko maakuntaa koskevien edellytysten luonti innovaatioiden kehittämiselle, uusien yritysten syntyemiselle ja olemassa olevien pk-yritysten kasvulle ja kansainvälistymiselle. Keskeistä on myös osaamiskeskittymien ja T&K&I –toiminnan tukeminen. Maaseutuohjelmasta voidaan rahoittaa näitä toimia tukevia hankkeita maaseudun mikroyritysten toimintaympäristöjen näkökulmasta. Yhteensovitystyötä tehdään hankekohtaisesti eri rahastojen välillä.

Dynaaminen yrittäjyys

Bioenergia-alaan liittyvän rahoituksen tehokas koordinointi eri rahastojen kesken korostuu tulevalle ohjelmakaudella. Lähtökohtaisesti maaseutuohjelman painopisteenä on puupohjaisen bioenergian käytön ja siihen liittyvän yrittäjyyden edistäminen, kun taas rakennerahastoissa voidaan kehittää laajemmin myös esimerkiksi aurinkoon, tuuleen ja energiatehokkuuteen perustuvaa teknologiaa ja osaamista.

Suorissa yritystuissa noudatetaan pääsääntöä, jonka mukaan maaseutualueilla toimivien mikroyritysten kehittämistoimet ohjataan maaseuturahastoon ja EAKR:n kohderyhmänä ovat koko maakunnan alueella toimivat (mikroyrityksiä suuremmat) pk-yritykset. Yritysten toi-

mintaympäristöjen kehittämisessä tehdään tiivistä yhteistyötä maaseuturahaston ja EAKR:n kanssa. Elintarvikeketju on Satakunnan keskeisimpiä toimialoja ja siihen liittyvän kehittämistoiminnan rahoituksen pääpaino on maaseuturahastossa. EAKR:stä rahoitettavia toimia voidaan kuitenkin kohdistaa niihin elintarvikeketjun kehittämisen osa-alueisiin, joihin maaseuturahasto ei sääntöjensä vuoksi pysty vastaamaan.

9.3 Kalatalousrahasto

Maaseutu- ja kalatalousrahastojen merkittävimmät synergiaedut ovat aikaansaataavissa elintarvikkeita jatkojalostavien yritysten kehittämisessä, lähiruuan käyttöä edistävissä ratkaisuissa, bioenergian tuotannossa sekä matkailutuotteiden kehittämisessä. Selvimmin rahastojen välinen jako on alkutuotannossa, jossa kalatalouden alkutuotannon kehittäminen kuuluu kalatalousrahaston toimenpiteiden piiriin. Rahastojen sääntöjen puitteissa kalatuotteiden jatkojalostusta voidaan rahoittaa myös maaseuturahastosta, mutta tarkempi työnjako tehdään ohjelmien ja lain-säädännön valmistuttua.

Maaseutuohjelman toimenpiteillä voidaan kehittää yleisesti ratkaisuja muun muassa lähiruuan tarjontaan, näkyvyyteen ja logistiikan kehittämiseen, mikä osaltaan hyödyntää myös elinkeinokalataloutta. Kalastukseen perustuvien matkailutuotteiden kehittämistä ja matkailuyritysten tekemiä investointeja voidaan niin ikään rahoittaa maaseutuohjelmasta. Vesistöt ja vesistöjen käyttöön perustuvat elinkeinot ovat myös näkyvä osa satakuntalaista maaseutuimagoa ja sen kehittämistyötä. Yhteisiä rajapintoja rahastoille voi syntyä myös liittyen kalan bioenergiakäyttöön sekä suljettuun kiertoon perustuvien energia- ja tuotantoratkaisuiden kehittämiseen. Satakuntaan haettava Selkämeren ja Pyhäjärven yhteinen kalatalousryhmä on merkittävässä asemassa toimien aktivoinnissa ja koordinoinnissa sekä eri vesistöalueiden toimijoiden yhteistyön lisäämisessä.

9.4 Satakunnan maakuntaohjelma

Alueellisen maaseudun kehittämisstrategiaa on tehty tiiviissä ja avoimessa vuorovaikutuksessa Satakunnan maakuntaohjelman valmistelutyön kanssa. Satakuntaliiton kanssa on yhdessä järjestetty mm. tulevaisuustyöpaja sekä maaseutufoorumien kokoontumiset. Maaseutuohjelman valmistelijat ovat osallistuneet aktiivisesti maakuntaohjelman valmisteluryhmiin ja vastaavasti maakuntaohjelman valmistelijat ovat toimineet maaseutuohjelmia valmistelevien ryhmien vetäjinä ja osallistujina. ELY-keskuksen asiantuntijoiden lisäksi maakuntaohjelmatyöhön ovat maaseutuohjelman näkökulmaa tuoneet laajasti myös Leader-ryhmien edustajat. Maakuntaohjelman valmistelutyö jatkuu siten, että tavoitteena on ohjelman lopullinen hyväksyminen keväällä 2014.

Maakuntaohjelman valmistelu perustuu maakuntasuunnitelman – Satakunnan Tulevaisuuskesikirjan 2035 - teemoihin kannustava yhteisöllisyys, puhdas elinvoima ja ihmislähtöiset ratkaisut. Maakuntaohjelmassa 2014-2017 konkretisoidaan Tulevaisuuskesikirjan teemojen toi-

meenpanoa eri välineillä. Yhteensovitusta ja toimeenpanon käytännön toteutusta täsmennetään maakuntaohjelman – ja maaseutuohjelmien valmistuttua 2014. Seuraavassa on tiivistetysti esitetty, miten alueellisen maaseutustrategian painopisteet ja teemat toteuttavat maakuntaohjelman (luonnoksen) toimintalinjoja.

Kannustava yhteisöllisyys:

Maaseutuohjelman keskeisiin toimenpiteisiin kuuluvat yritysten verkostoitumisen ja yhteistyön edistäminen. Maaseutuyrityksiä rohkaistaan neuvonnan ja yritysten kehittämishankkeiden avulla myös kansainvälistymään ja kehittämään osaamistaan. Yritystoiminnan uudistumisessa panostetaan maaseutuyritysten sukupolvenvaihdosten edistämiseen sekä liiketoimintaympäristöjen kehittämiseen. Satakuntalaisen maaseudun imagon parantaminen on olennainen kaikkia toimijoita ja sektoreita koskeva toimenpide, jolla edistetään maaseudun houkuttelevuutta sekä työttä ja asuinpaikkana.

Puhdas elinvoima:

Maaseutuohjelma on merkittävin rahoituslähde puupohjaisen uusiutuvan energian käytön edistämässä ja elintarvikeketjun kehittämisessä Satakunnassa. Bioenergian raaka-aine hankintaa sekä käyttöä edistetään sekä suorilla yritystuilla että erilaisilla kehittämishankkeilla. Elintarvikeketjun kehittämisessä huomio kiinnittyy osaamistason kasvattamiseen alkutuotannossa ja jalostusyriyksissä, tuotteiden jalostusarvon kasvattamiseen sekä lähiruuan käytön edistämiseen. Myös suoramyyntiin, lyhyiden tuotanto- ja toimitusketjujen sekä luomutuotannon markkinälähtöistä kehittämistä tuetaan.

Ympäristön kestävä käyttö on koko alueellisen maaseutustrategian läpileikkaava teema. Ohjelmalla edistetään muun muassa luontoa ja ympäristöä kestävästi hyödyntävän liiketoiminnan syntymistä ja kehittymistä sekä elinkeinotoiminnan ympäristövaikutuksia parantavan kansainvälisen tiedon hankkimista.

Ihmislähtöiset ratkaisut:

Muutokset kuntien järjestämien palveluiden tuottamisessa heijastuvat myös maaseutuohjelmaan, jonka tavoitteena on eri sektoreita yhdistävien uusien – erityisesti liikkuvien – palveluratkaisujen pilotointi. Uusia tapoja palveluiden tuottamiseen kannustetaan myös sopimuksellisuutta edistämällä. Yhteisöllisyyden edistämässä kaikkein keskeisin rahoitusväline on Leader-toimenpide, mutta myös alueellisella maaseutustrategialla kehitetään yhteisöllisyyttä edistäviä maakunnallisia toimenpiteitä liittyen esimerkiksi arjen turvallisuuteen.

9.5 Muut ohjelmat

Alueellisen strategian laadinnassa ja yhteensovituksessa on huomioitu erityisesti seuraavat maakunnalliset, seutukunnalliset ja kuntakohtaiset strategiat:

- Satakunnan tulevaisuus käsikirja 2035
- Satakunnan maakuntaohjelma 2011-2014
- Satakunnan ELY-keskuksen strateginen tulossopimus 2012-2015
- Lounais-Suomen ympäristöstrategia 2020 ja ympäristöohjelma 2010-2013
- Lounais-Suomen metsäohjelma 2012-2015
- Satakunnan ilmasto- ja energiastrategia
- Pohjois-Satakunnan elinkeinostrategia 2010-2020
- Porin seudun elinkeinostrategia 2015
- Rauman kaupungin elinkeinopoliittinen ohjelma 2011-2013
- Eura 2020 – strategiset linjaukset 2010-2020
- Satakunnan matkailun tavoite- ja toimenpidesuunnitelma

10. Strategian alueellinen valmistelu

Alueellisen suunnitelman valmistelua on johtanut ja ohjannut MYR:n maaseutujaosto, joka on käsitellyt ja hyväksynyt ohjelman laatimisen menettelytavat sekä ohjelmaversiot eri vaiheissaan. Käytännön kirjoitustyöstä ja operatiivisesta valmistelusta on vastannut ELY-keskuksen Aluekehitysyksikkö yhteistyössä MAKE-tiimin kanssa.

Maaseutujaoston jäsenten lisäksi ohjelmatyöhön ovat osallistuneet lukuisat satakuntalaiset kehittäjäorganisaatiot ja henkilöt. Lähtölaukauksena oli 15.5.2012 yhdessä Capful Oy:n ja maaseutuverkoston kanssa järjestetty tulevaisuustyöpaja, johon osallistui 74 henkilöä. Ohjelman ensimmäisen vaiheen nykytilan kuvaukset on muodostettu sidosryhmien tuottamien analyysien perusteella. Työpajan jälkeen strategisia linjauksia työstettiin ensin syksyllä 2012 seitsemässä eri työryhmässä ja keväällä 2013 kolmessa työryhmässä. Lisäksi on hyödynnetty samaan aikaan Satakuntaliiton toteuttaman matkailun maakunnallisen strategiatyön tuloksia. Ohjelmatyön sisällölliseen vaikuttamiseen on osallistunut maaseutuohjelman valmistelua varten kokoontuneiden työryhmien ja –pajojen sekä maaseutujaoston kautta kaikkiaan 134 eri henkilöä, jotka ovat edustaneet 57:ää eri kehittäjäorganisaatiota, yhteisöä ja yritystä.

Ohjelmavalmistelua on käsitelty säännöllisesti MYR:n kokouksissa. Myös Satakunnan ELY-keskuksen johtoryhmä sekä neuvottelukunta ovat käsitelleet strategian.

Työryhmätyöskentelyn lisäksi alueellinen strategia lähetettiin 12.6.2013 lausuntopyyntöille suoraan 47:lle organisaatiolle ja strategia oli myös ELY-keskuksen nettisivuilla avoimesti kommentoitavana. Lausuntoja saatiin 18 kpl.

Maaseutujaosto hyväksyi strategian ensimmäisen vaiheen version kokouksessaan 24.9.2012 ja toisen vaiheen 16.9.2013.

11. Manner-Suomen maaseudun kehittämishojelman alueellinen toimeenpano ja päätöksentekojärjestelmä

Alueellisen toimeenpanon organisointiin ja päätöksentekojärjestelmään ei ole tiedossa muutoksia verrattuna ohjelmakauteen 2007-2013. Kuvulla ohjelmakaudella MYR:n asettama maaseutu- jaosto on seurannut säännöllisesti maaseutuohjelman (ml. Leader) toteutusta sekä käsitellyt ja hyväksynyt muun muassa hankkeiden valintakriteerit ja niihin tehdyt muutokset. Lisäksi jaosto on ollut keskeisessä roolissa uuden ohjelmakauden valmistelussa ja ohjelman sisällön käsitelyssä. Jaoston puheenjohtajana on toiminut ELY-keskuksen Maaseutuyksikön päällikkö.

Tukihakemusten käsittelyssä (ml. Leader) kaikki yritystuet on käsitelty ennen päätöksentekoa ELY-keskuksen yritystukiryhmässä ja hanketukihakemukset MYR:n asettamassa EU-hankeryh-

mässä. Listaukset myönnettyistä hanketuista on toimitettu myös MYR:n jäsenille. ELY-keskuksessa hanketukien päätöksenteko on organisoitu Aluekehitysyksikköön, yritystukien käsittely Innovaatiot ja yritysrahoitus –yksikköön sekä maksatukset Maksatus ja tarkastus –yksikköön. Maaseutuohjelman vastuuhenkilönä on toiminut Maaseutuyksikön päällikkö. Lisäksi maaseutuohjelman toimeenpanossa ovat olleet keskeisessä roolissa mukana Hallintoyksikön lakimies sekä Maaseutuyksikön rakentamisen asiantuntija.

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin